

Lammaset & vuohi

4/2015

Suomenvuohen
pukkilinjat
kartoitettiin

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Lanka
lumoa
kehrääjän

Uupumista ei
pidä hävetä –
apua löytyy

Sorkkahoito –
tärkeä osa
hyvinvointia

PRO
Agria

Vuosikymmenten kokemuksella

Olemme jo 65 vuoden ajan ottaneet vastaan suomalaista villaa ja valmistaneet siitä laadukasta huovutusvillaa, hahtuvaa, hahtuvalankaa sekä karsta- ja kampalankaa.

Villat meille - langat teille

Tuo villat meille omaeräkehruuseen (väh.20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

Ostamme villaa rajoitetusti

Ota yhteyttä villan vastaanottoon: Päivi Häkkinen puh. 050 543 6533

Pirtin Kehräämö

KEHRÄÄMÖ ja Tehtaanmyymälä
Kehräämöntie 2, 51520 Hirola
Puh. 010-617 3030
www.pirtinkehraamo.fi

**Suomalaisesta
villasta
valmistetut
tuotteet.**

Kuva: Evgenya Berdyayeva

Siitospässejä esteiden takaa

Siitoseläinkauppa käy syksyisin kiivaana. Kattava jalostusarvostelujärjestelmä on osaltaan helpottanut myytävien lampaiden vertailua. Toisaalta uudet tautivastustusohjelmat ja tarttuvat eläintaudit – erityisesti orf – ovat luoneet siitoseläinmarkkinoille monikerroksisuutta.

Rupia ja rakkuloita huuliin sekä utareisiin aiheuttava orf on rantautunut kesällä useisiin uusiin katraisiin, myös jalostuslampoloihin. Oireet vaihtelevat paljon katraiden välillä. Kyseessä on zoonoosi, eli parapox-virus voi tarttua myös ihmisiin haavojen kautta.

Populaation sairastuneisuus vaihtelee roduttain. Puhtaiden siitoseläinten määrän vähentyessä lampurit joutuvat miettimään kannattaako tautia vastaan taistella, vai pyrkiä hallittuun epidemiaan tuotannon lepojaksolla. Kustannuksia aiheutuu myös siitä, ettei pääse käsiksi parhaaseen eläinainekseen.

Orf-tartunta ei ole maailmanloppu. Akuutin vaiheen jälkeen sen kanssa voi hyvin elää. Lisäksi tauti on levinnyt jo niin laajalle, että orf-katraidenkin siitoseläimille on kysyntää.

Aluehallintovirastot ovat ryhtyneet käsittelemään uuden scrapie-vastustusohjelman liittymishakemuksia uudelleen. Osa katraista on jo saanut päätöksen statuksen noususta ylimpään luokkaan. Toivottavasti hakemusrunba saadaan läpi vauhdikkaasti, jotta yhdestä keinoitekoisesta siitoseläinkaupan esteestä päästäisiin eroon.

Avoimuutta eläinkauppoihin toivoen,

Sisällysluettelo

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 6 Kerittyä & karstattua
- 28 Aidan toiselta puolen
- 37 Lammashaasta lautaselle

VUOHIPALSTA

- 34 Suomenvuohi pulassa

ARTIKKELIT

- 9 Lyhyt vai pitkä häntä
- 12 Stressi on hyvä renki mutta huono isäntä
- 16 Tavoitteet kirkkaiksi – jalostusarvot avuksi
- 20 Lankojen lumoissa
- 24 Uusiseelantilainen lampaanjalostaja Suomessa
- 29 Lannan talviaikainen aumaus sallitaan
- 30 Sorkkien leikkuu on osa hyvinvointia
- 32 Kuvittaja innostuu eläinaiheista

Kuva: Marja-Leena Puntila

24

Uusiseelantilainen lampuri toivoo Suomen lammastalouteen lisää potkua.

Kuva: Eila Penmanen

37

Lammas taipuu myös tex-mexiin.

Tilauhinta: 69 €/vuosikerta 2014 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi
Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
 ISSN 0785-7276

Toimituksen osoite:
 Terhi Torikka, Kuutostie 470
 59130 Koitsanlahti

Päätoimittaja:
 Pia Parikka
 Puh. 044 973 7000
 pia.parikka@lammasyhdistys.fi

Toimitussihteeri:
 Terhi Torikka
 Puh. 040 752 6363
 terhi.torikka@gmail.com

Ilmoitusmyynti:
 Pia Parikka
 Puh. 044 973 7000
 pia.parikka@lammasyhdistys.fi

Toimituskunta:
 Tapio Rintala
 Jarmo Latvanen
 Kaarin Knuuttila
 Juha Annala
 Helinä Leppänen
 Timo Heikkilä
 Petri Leinonen

Kansikuva:
 Seija Paananen
Pikkukuvat:
 Jari Olavi Rantala
 Sini Hakomäki

Seuraava lehti 11.12.2015
 Aineistot 28.10.2015 mennessä.

Suomenvuohen geenipooli
 kaipaa huolenpitoa

Suomen lammastalous kasvaa ja menestyy

Lammas on kuulunut perinteisesti suomalaiseen maisemaan ja ruokatalouteen. Lammastalouden arvostus näkyy siinä, että meillä myös alkuperäisrodut ovat säilyneet tuotannossa rotuvalikoiman laajenemisesta ja jalostustoiminnasta huolimatta.

Vuosikymmen sitten lammastalouden tulevaisuus näytti synkältä. Nyt kuluttajat ovat löytäneet uudelleen lampaan ja lammastilojen määrä on kasvussa. Lammastalous on hyötynyt lähiruuan kasvaneesta suosiosta. Lammas sopii lähiruokamarkkinoille erittäin hyvin. Lampaanlihan tuottajista yli puolet myy lihaa suoraan tuottajille ja määrän odotetaan kasvavan edelleen. Uudet lähiruuan jakelukanavat mahdollistavat kasvun jatkumisen; esimerkiksi ruokapiirien kautta myydyin lihan määrän arvioidaan kasvavan merkittävästi nykyiseen verrattuna.

Lammas sopii hyvin luomutuotantoon. Luomulampaanlihan tuotanto oli vuonna 2014 yli 200 tonnia. Määrä on kaksinkertaistunut parissa vuodessa. Runsas viidenes Suomessa tuotetusta lampaanlihasta onkin luomua. Myös luomuvuohitilojen määrä on kasvanut ja samoin vuohitilojen keskikoko.

Suomessa yli puolet lampaista teurastetaan pienteurastamoissa. Pienteurastamoiden rakenteellisista vaatimuksista on annettu EU-komission hyväksymiä helpotuksia ja lisäksi pienteurastamoiden lihantarkastuskustannuksia on vuodesta 2011 tuettu valtion varoista 600 000 eurolla vuodessa.

Pienteurastamoiden toiminnan kehittämiseksi aikoo maa- ja metsätalousministeriö esittää komissiolle viikkoteurastusrajojen poistoa sekä mahdollisuutta Eviralle tapauskohtaisesti hyväksyä rakenteellisia helpotuksia myös alle 5 000 yksikköä teurastaville teurastamoille silloin kun se ei vaaranna elintarviketurvallisuutta.

Tuottajilta on toisinaan tullut pyyntöjä lampaan lihan luovuttamiseen pitopaikasta ilman lihantarkastusta. EU-lainsäädäntö ei tätä kuitenkaan mahdollista. Ilman lihantarkastusta on sallittua käyttää omien lampaiden lihaa ainoastaan tuottajan omassa yksityistaloudessa.

Lammas- ja vuohitaloutta tuetaan kansallisella ja EU:n

tulotuella ja maaseutuohjelman kautta rahoitettavalla tuella. Tukijärjestelmiä ja hankkeita valmisteltaessa olennaista on hyvä yhteistyö viranomaisten ja lampureiden sekä alan eri organisaatioiden kesken. Hyvä esimerkki on teuras-karitsoiden EU-palkkio, jolla on parannettu lammastalouden kannattavuutta. Vuodesta 2015 alkaen palkkio maksetaan myös teuraskileille. Hyvän kysynnän, tuki- ja kehityspolitiikan ansiosta karitsanlihan omavaraisuus nousi viime vuonna 41 prosenttiin ja tämän vuoden tavoite on 50 prosenttia.

Toinen hyvä esimerkki yhteistyön voimasta on uuden maaseutuohjelman kautta rahoitettava eläinten hyvinvointikorvaus. Korvausta maksetaan tästä vuodesta alkaen myös lampaille ja vuohille. Lähes puolet sektorin tiloista on hakenut tukea ja tuen piirissä on noin 70 prosenttia eläimistä.

Lammassektorin asiantuntijoiden myötävaikutus tukijärjestelmien valmistelussa on merkittävä. Siitä kiitos kaikille keskusteluissa mukana olleille.

Osana hallituksen normienpurkua on ministeriömme kansliapäällikkö *Jaana Husu-Kallio* ja virkamiehet vierailleet mautiloilla kuulemassa myös lammastilallisten kokemuksia byrokratiasta. Havaittuihin ongelmiin puututaan ja perustellaan myös, jos asian muuttaminen lyhyellä aikavälillä ei ole mahdollista.

Kokonaisuudessaan lammastalouden tilanne näyttää positiiviselta. Haasteita tietenkin riittää mutta niihin voidaan vastata koko alan tiiviillä yhteistyöllä.

”Kokonaisuudessaan lammastalouden tilanne näyttää positiiviselta. Haasteita tietenkin riittää mutta niihin voidaan vastata koko alan tiiviillä yhteistyöllä.”

Kimmo Tiilikainen
Maatalous- ja ympäristöministeri

Suomen Lammasyhdistys r.y. hallitus 2015

Tapio Rintala, puheenjohtaja, Pöytyä, rintala.tapio@gmail.com

Jarmo Latvanen, Akaa, jarmo.latvanen@pp.inet.fi, Varajäsen: Katja Sikka, Rymättylä, katja.sikka@pp.inet.fi

Kaarin Knuuttila, Kouvola, knuuttila@muhniemenlahtivaja.fi, Varajäsen: Maaret Berg-Tynkkynen, Parikkala, suurtupa@gmail.com

Juha Annala, Isokyrö, juha_84@hotmail.com, Varajäsen: Mikaela Ingo, Mustasaari, mikaela.ingo@agrolink.fi

Helinä Leppänen, Tohmajärvi, helina.leppanen@luukku.com, Varajäsen: Tanja Kostian, Iisalmi, kumpusenkaritsa@gmail.com

Timo Heikkilä, Ylivieska, heikkila.timo@kotinet.com, Varajäsen: Leila Niemelä, Lohtaja, leila.niemela@kotinet.com

Petri Leinonen, varapuheenjohtaja, Tornio, petri.leinonen@elomestari.fi, Varajäsen: Anne Jurva, Tervola, janne.jurva@pp1.inet.fi

Yhdistys rekisteröity 27.12.1988.

Maija Pispä, MTK Ylöjärvi

Kirjoittaja työskenteli Sastamalan alueen MTK-yhdistysten ja seurakunnan yhteisessä työhyvinvointihankkeessa

Jaksaa, jaksaa... vai jaksako?

Epäilemättä monesta maatalousyrittäjästä on jo pitkään tuntunut, kuin olisi vahingossa eksynyt työhevoskilpailuun osanottajaksi. Tiedättekö, miten työhevosten vetokykyä mitataan? Hevonen vetää rekeä hiekalla, alussa kyydissä on painoa vähemmän ja matkan edetessä painoa lisätään, kunnes hevonen ei enää jaksaa vetää. Maanviljelijän kestätestissä kyytiin heitetään lomake, tukiehto, hinnanalennus, tarkastus, huonot säät, negatiivinen julkisuus, perhe-elämän haasteet, sairastava eläin, konerikko. Jossain kohtaa eteen saattaa tulla se aamu, kun ei jaksaisi enää lähteä liikkeelle. Olo on epäonnistunut ja syyllinen. Mieliä muuttunut matalaksi, naapurikin tuossa porskuttaa, itseä ei huvittaisi kuin potkia kiviä tai vetää peitto korville. Miten tässä näin pääsi käymään?

Parastahan olisi, kun osaisimme aina suhteuttaa tekemisen määrän sopivaksi. Mutta kun tulevaisuutta on niin paljon vaikeampi ennustaa kuin arvioida jälkiviisaana tekemisiä. ”Tuossa kohtaa olisin valinnut toisin, jos nyt saisin päättää..” Tuttu ajatus monelle. Toiset sanovat, että päivätkään en vaihtaisi pois, vaikka on vaikeaa ollutkin. Voi olla niinkin, mutta ei siitäkään pidä syyllistyä, jos joskus tuntuisi, että sellaisia päiviä on vaikka kuinka paljon, jotka vaihtaisi pois, jos uudelleen saisin va-

lita. Useimmat päätökset on kuitenkin tehty sillä parhaalla tiedolla, joka päätöstä tehtäessä on ollut käytössä. Itselleen pitää osata olla armollinen, vaikka ei olisikaan onnistunut olo.

Kun ei menneisyyteen voi kajota, mitä sitten voisi tehdä, että tulevat päivät olisivat valoisampia? Meillä on taipumus pitkittää vaikealta tuntuvia päätöksiä. Jos kerta kaikkiaan ei jaksaa, voi kuitenkin olla parempi tehdä päätöksiä nyt, eikä enää pitkittää. Ei niiden aina tarvitse radikaalejakaan olla. Pääasia, että kurssi muuttuu.

Velvollisuudentunto on ominaisuus, joka meihin suomalaisiin on iskostettu tehokkaasti. Työ ennen huvia. Ei sitä auta laiskana löhöillä, jos on töitäkin tehtäväksi. Eipä niin. Vaan kun koneeksi ei ole ihmistä tehty, eikä polttoainevarastoa ehtymättömäksi. Asennemuutosta siis tarvitaan, jos halutaan jatkossakin jaksaa. Työtä on niin paljon mukavampi tehdä hyvillä mielin, jaksakin enemmän.

Olisiko nyt se hetki, että huonon omatunnon voisi laittaa sen kaikkein vanhimman mapin taakse hyllyyn pölyttymään ja ottaa hyvällä omatunnolla sieltä täältä pieniä hetkiä omien voimavarojen lataamiseen. Mikä on se juttu, josta on aina haaveillut, mutta joka on aina jäänyt toteuttamatta, kun olisi tullut huono omatunto? Voisiko lähteä vaikka metsään kerran ilman suorituspainetta, ihan vaan lataamaan

akkuja? Voisiko ottaa kerran viikossa muutaman tunnin itselleen ja lähteä tapaamaan ystävää, har-

rastamaan jotain jonninjoutavaa, tehdä käsitöitä, nauttia vauhdin hurmasta, laulaa täysin palkein..?

Vai pitäisikö tehdä isompi päätös? Lopettaa löysässä hirressä roikuminen ja karata eläkkeelle, tehdä elämää helpottava investointi, laittaa eläimet pois, muuttaa tuotantosuuntaa..? Usein kaiken keskeltä on vaikea hahmottaa kokonaisuutta. Siksi voisi olla hyvä hakea apua ulkopuolelta, jutella jonkun kanssa ajatusten selkiyttämiseksi. Tehdä se mielellään ajoissa, eikä vasta sitten, kun kerta kaikkiaan mikään muu ei enää auta.

Huonoja, energiaa syöviä tapoja ei kannata enää viedä eteenpäin. Voitaasiinko nyt viimeinkin muuttaa täytymisen ja pakon kulttuuri ja ottaa käyttöön positiivisempi, sallivuuden ja saamisen kulttuuri? Opetettaisiin edes seuraava sukupolvi arvioimaan tekemisiään myös jaksamisen, eikä vain täytymisen kautta.

”Itselleen pitää osata olla armollinen, vaikka ei olisikaan onnistunut olo.”

Kuva: Jaakko Piirikoski

Lampurin sähköiset kanavat

SLY:n verkkosivut www.lammasyhdistys.fi

Eläinvälityskanava www.lammasnetti.fi

Keskustelupalsta lampuri.foorumi.org

Tietopankki www.lammaswiki.fi

Lammasyhdistys Facebookissa

**Uusi jäsenetu
suoramyynnitiloille:**
Yhteystiedot
suoramyynnikarttaan

Tiedustelut: Pia Parikka

pia.parikka@lammasyhdistys.fi puh. 044 973 7000

ALOITTAJAPOIKKEUS SCRAPIE-VALVONTAAN

Viime vuoden alussa käynnistyneen vapaaehtoisen scrapie-valvonnan ehdot ovat tarkentuneet.

Toimintansa vasta-aloittaneet tilat voivat poikkeuksellisesti päästä suoraan korkeimpaan eli ensimmäiseen terveysluokkaan.

Aloittajapoikkeusta sovelletaan tilanteissa, joissa eläimet ovat kuuluneet aloituseläinten myyjän scrapie-valvontahistoria huomioiden scrapie-valvontaan vähintään seitsemän vuoden ajan ja aloituseläinten myyjä on noudattanut aiemman pakollisen scrapie-vastustusohjelman ehtoja.

Jos eläimet on myyty uuden terveysvalvonnan aikana, tulee myyjän olla noudattanut uusia ehtoja vaikka ei olisikaan liittynyt uuteen ohjelmaan.

Lisäksi ehtona on, että tilalla ei ole ollut kontakteja alemman scrapie-tason katraisiin uuteen valvontaan liittymisen jälkeen. Poikkeuksena on tilanne, jossa myös kontaktitila täyttää aloittajapoikkeuksen ehdot.

Aloittajapoikkeusta toivovien tilojen tulee ottaa yhteyttä Aluehallintovirastoon tilanteen uudelleenarviointia varten.

Liittymisaikaa uuteen ohjelmaan on myös päätetty jatkaa vuodella. Katraat voivat liittyä uuteen vapaaehtoiseen scrapie-valvontaan vielä tämän vuoden ajan ilman, että välivuodet vaikuttavat katraan terveysluokkaan. Nyt liittyvien katraiden tulee kuitenkin olla noudattanut terveysvalvonnan ehtoja myös väliaikana.

SCRAPIE-TUTKIMUSTEN VUOSIYHTEENVETO EVIRASTA

Lammastiloille ei enää lähetetä eläinkohtaisia scrapie-tutkimustuloksia. Muutos on astunut voimaan kesäkuun alussa.

Vapaaehtoiseen scrapie-valvontaan liittyneiden katraiden tulee kuitenkin esittää vuotuisen scrapie-tarkastuksen yhteydessä eläinlääkärille kooste tutkimustuloksista.

Yhteenvedon voi tilata noin kuukautta ennen suunniteltua scrapie-valvontakäyntiä sähköpostitse osoitteesta:

prionitoimisto@evira.fi tai

kirjeitse osoitteesta:

Evira, Eläintautivirologia/scrapie-kyselyt,

Mustialankatu 3, 00790 Helsinki.

Tilauksessa on mainittava eläintenpitäjän nimi, postiosoite, puhelinnumero, tilatunnus, pitopaikkatunnus ja sähköposti-osoite, jos sellainen on käytössä.

Tutkimustodistus toimitetaan eläintenpitäjälle.

Yhteenvedo on maksuton.

SUSIEN REVIIRI LAAJENEE

Kesän edetessä susivahingot ovat jälleen yleistyneet. Sudet ovat tappaneet lampaista ainakin Sievissä, Kauhajoella, Kärsämäellä, Oripäässä ja Salossa.

Sievissä sudet hyökkäsivät lampaiden ja ylämaankarjan kimpun kolmesti. Lopulta vahinkoa kärsineille tiloille ja niiden lähiympäristöön myönnettiin yhden suden kaatolupa. Poikkeuslupa on voimassa 21 vuorokautta.

Raaseporin ja Salon seudulle on ilmestynyt uusi susilauma, joka on ehtinyt jo aiheuttaa vahinkoa alueen lammastiloille. Lauma koostuu susiparista pentuineen. Yhteensä laumassa on havaintojen perusteella kymmenkunta sutta.

Susien aiheuttamat petovahingot lisääntyvät tyypillisesti lopukesällä, jolloin aikuiset sudet opettavat saalistusta pennuilleen. Riskialueella sijaitsevat maatilat voivat anoa petoaitatarpeita Riisikeskuksesta vahinkojen ennaltaehkäisemiseksi. Pystytys ja huolto jäävät viljelijän kustannettavaksi.

Valtio korvaa petovahingossa menetetyn eläimen arvon viljelijälle. Raatokeräily- ja eläinlääkärimaksuja tai omaa työtä ei kuitenkaan hyvitetä.

Kuva: kuvituskuvia.blogspot.fi

Vuoden 2015 indeksilaskenta-aikataulu:

Uudet BLUP-indeksit lasketaan aina parittomien viikkojen perjantaina. Saman viikon keskiviikkoon mennessä Web-Lampaaseen tallennetut tuotosseurantatiedot ehtivät mukaan indeksilaskentaan.

Pirtin Kehräämön uudistunut myymälä on avannut ovensa asiakkaille.

Kuvat: Pirtin Kehräämö

TEXEL-VILLAA HOLLANTIIN

Pirtin Kehräämö on vienyt rekkakuormallisen karkeaa villaa Hollantiin yhteistyössä etelä-suomalaisien texel-lampureiden kanssa. Hollannissa on runsaasti kysyntää raakavillalle. Ostajat ovat aktiivisia ja kauppaa käydään maailmanmarkkinahinnoilla, kertoo tehtaanjohtaja *Kari Anttonen*.

Pirtin Kehräämön varastoihin oli kertynyt runsaasti karkealaatuista villaa, jota päätettiin tarjota vientiin maailmanmarkkinahinnan ollessa suotuisa. Hollantiin toimitettiin yhteensä 10 tonnia villaa, josta kuusi oli paalattu Kehräämöllä. Kuormaa täydennettiin Somerolla suursäkkeihin pakatulla raakavillalla.

Viennin myötä Pirtin Kehräämön villavarastoja saatiin purettua ja villanosto käynnistettyä.

PIRTIN KEHRÄÄMÖLLÄ UUDISTUKSIA

Suomen suurin kotimaisen villan ostaja ja jatkojalostaja Pirtin Kehräämö on tehnyt merkittäviä uudistuksia kuluvana vuonna. Yhtiö avasi verkkokaupan heinäkuussa, uuden myymälän syyskuussa ja laivasi rekkakuormallisen raakavillaa Hollantiin.

Uusi tilava myymälä sijaitsee Pirtin Kehräämön tunnelmallisessa kivinavetassa, johon on tehty runsaasti remonttia kesän kuluessa. Lähes koko vanha rakennus on nyt myymäläkäytössä. Villan vastaanotto on siirretty tehtaan uusimpaan rakennukseen samassa pihapiirissä. Myymälän avajaisia vietettiin syyskuussa.

Uusi verkkokauppa tuo Pirtin Kehräämön laajan valikoiman kuluttaja-asiakkaiden ulottuvilla ajasta ja paikasta riippumatta. Vähittäismyynti verkkokaupan kautta on lähtenyt hyvin käyntiin, kertoo myyntivastaava *Camilla Lampi* Pirtin Kehräämöstä. Verkkokauppa sijaitsee yrityksen verkkosivujen yhteydessä: www.pirtinkehraamo.fi/verkkokauppa

OPAS LUOMUUN SIIRTYMISEEN

Lampaiden ja vuohien luonnonmukaisen tuotannon hyvät toimintatavat -opas on ilmestynyt. ProAgrian asiantuntijoiden kokoamaan, liitteineen lähes 70-sivuisen, oppaaseen on kerätty tietoa luomuun siirtymisestä ja tuotannon toteuttamisesta tavoitteena hyvinvoiva eläin sekä kannattava talous.

Sisältö on laaja paketti lammas- ja vuohitaloudesta, ja sopii myös tavanomaisen tuottajan käyttöön. Luomuun siirtyminen saattaa tuntua monimutkaiselta asialta ja etenkin siihen oppaan kokonaisuus antaa vinkkejä ja käytännön tietoa esteiden voittamiseksi. Oppaan rahoituksesta on vastannut maa- ja metsätalousministeriö.

Oppaan voi ladata sivulta: www.proagria.fi/toimialat/luomutuotanto

Tuoretta satoa

KOONNUT Pia Parikka, Terhi Torikka

SUOMENLAMMAS KIINNOSTAA BALTIASSA

Vuosikymmeniä tyrehdyksissä ollut suomenlampaan vienti on jälleen käynnistynyt. Viime vuoden lopulla vietiin 93 valkoista suomenlammasta Latviaan.

Ostaja on suuri osakeyhtiömuotoinen maatala, joka ryhtyy tuottamaan risteytyskaritsoja suomenlampaaseen perustuen.

Yhtiö suunnittelee 200–250 geneettisesti korkeatasoisen valkoisen suomenlammassuuhien hankintaa myös kuluvana vuonna. Suomen Lammas-yhdistys koordinoi vientiä.

Vietävien valkoisten suomenlammassuuhien tulee olla punnittuja ja jalostusarvosteltuja. Rakenteen tulee olla hyvä, lihantuotantoindeksi vähintään sata ja eläväEUROP-luokan vähintään O-.

Suomenlammaskyselyjä on tullut myös muilta lammastiloilta Baltiasta.

Suomesta ulkomaille vietävien lampaiden tulee olla merkitty elektorisella korvamerkillä.

SUOMENLAMPAAN SPERMAA SAATAVILLA

HH Embryon päässiaseman rotuvalikoima on laajentunut suomenlampaisiin.

Yritys on hankkinut kaksi erittäin korkeatasoista suomenlammasspässää, joista on tarkoitus kerätä spermaa kuluvan syksyn siemennyksiä varten. Suomenlampaan spermaa on tarkoitus tarjota myös vientiin.

JUHA TENHO EUROOPAN NUORTEN VIJELIJÖIDEN JOHTAJISTOON

Ulvilalainen emolehmä- ja lammastilallinen Juha Tenho, 34, on valittu Euroopan nuorten viljelijöiden kattojärjestö Cejan varapuheenjohtajaksi seuraavaksi kaksivuotiskaudeksi, uutisoi Maa-seudun Tulevaisuus.

Tenho on maaseutunuorten edustaja MTK:n johtokunnassa. Cejan toiminta on paljon laajempaa: järjestöön kuuluu jäsenyhdistysten kautta kaksi miljoonaa nuorta viljelijäjäsentä 24 EU-maasta.

Järjestöä johtaa puheenjohtajisto ja pääsihteeri. Puheenjohtajana toimii irlantilainen Alan Jagoe ja neljänä varapuheenjohtajana Juha Tenhon lisäksi italialainen Alice Cerutti, belgialainen Jannes Maes ja puolalainen Radoslaw Nienartowicz.

Jäsenyyttä puheenjohtajistossa pidetään Suomelle ainutlaatuisena ja merkittävänä kanavana tuoda esiin pohjoismaisen maataloustuotannon olosuhteita ja erityispiirteitä.

Ensitoikseen Tenho aikookin viedä jäsenlähtöisempää toimintatapaa Cejaan sekä puhua pohjoisesta ulottuvuudesta.

”Järjestön on hyvä oppia ymmärtämään paremmin, kuinka erilaiset eri EU-maiden olosuhteet ovat”, Tenho sanoo.

Ceja kokoontuu säännöllisesti ja pitää vuosittain seminaarin eri jäsenmaissa. Sen tehtävä on valvoa nuorten maatilayrittäjien etua EU:ssa ja edistää nuorten mahdollisuuksia ryhtyä maatilayrittäjiksi.

Cejan vaikutusvalta EU:ssa on kasvanut kolmikantapäätöstä vakiinnuttua. Järjestö sai uuteen Capiin mukaan muun muassa mahdollisuuden kahden prosentin lisäosaan nuorille tarkoitettuihin suoriin tukiin.

Kuva: Pia Rauhalampi

Jalostuslampaiden ja vuohien suositushinnat

Suomalaiset alkuperäisrodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 260 €

4–12 kk ikäiset päässikaritsat, alkaen 380 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 330 €

Vähintään 1-vuotiaat päässit, minimihinta 450 €

Tuontirodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 310 €

4–12 kk ikäiset päässikaritsat, alkaen 500 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 380 €

Vähintään 1-vuotiaat päässit, minimihinta 550 €

Hinnasto on tarkoitettu tuotosseurantatilojen lampaille, joille on tehty tuotosseurannan viralliset punnitukset, UÄ-mittaukset ja eläväEUROP-arvostelu. Lisäksi eläin on rakennearvosteltu. Hinta sisältää lammassuuhien allekirjoituksellaan vahvistaman Sukutodistuksen. Välityspalkkio 10 %.

Lisähintasuositus 1.10. alkaen on 12 €/kk.

Jalostusvuohet

2–3 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 90 €

4–8 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 150 €

Astutetut kuttukilit, alkaen 200 €

Alle 5 kk ikäiset pukkikilit 120 €

Yli 5 kk ikäiset pukkikilit 170 €

Lypsykutut, tuotoksesta riippuen, alkaen 250 €

Vanhemmat pukit, alkaen 300 €

Tinkimaidon hinta (kotoa myytyinä), alkaen 1,5 €/l.

Astutusmaksut

Suositus astutusmaksuksi 10 €/uuhai tai kuttu ja lisäksi hoitomaksu 1 €/päivä uuhesta tai kutusta, joka jätetään vieraalle tilalle astutettavaksi.

Lyhyt vai pitkä häntä?

Suomessa lampaan hännän pituus kertoo usein, onko kyse alkuperäisrodusta, tuontirodusta vai risteytyksestä.

Kaie Ahlskog

Lammasrotujen välillä on eroja hännän pituuksissa. Myös Suomessa on eri rotuja ja hännät ovat sen mukaan pitkiä tai lyhyitä

Alkuperäisrodut ahvenanmaanlammas, kainuunharmaa ja suomenlammas kuuluvat Skandinaavisten ja luoteisvenäläisten rotujen ja kantojen tavoin pohjoisten lyhythäntäisten maatiaislampaiden roturyhmään.

Saksalaiset geenitutkijat ovat yrittäneet löytää hännän pituuteen vaikuttavaa geeniparia. (EAAP, C: Weimann, 2014). Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että lampaan hännän pituuden arvioitu periytymisaste on 0,77.

Tutkimuksessa oli mukana lyhythäntisiä hiiriä, kissoja, koiria ja lammasroduista Merinoland, German Grey Heath, Romanov ja Rhoensheep. Tutkimus ei onnistunut, ja samalla nousi esiin kysymys, montako nikamaa todella on lyhythäntäisen lampaan hännässä?

N. Ingovaara on aikanaan kirjoittanut, että suomenlampaalla on hännässä 10–12 nikamaa, se on tyvestä leveämpi, kolmiomainen, jäykkä ja vilaton (*Mehilaisestä hevoseen, 1976*).

Lammasstila Sikka Talun ja Lallin Lampaan teurastamon avulla tutkittiin

Ahvenanmaanlampaan hännässä (keskellä) on 7+3 eli 10 nikamaa ja itäfriisiläisellä maitolampaalla 13+3 eli 16 nikamaa. Risteytyksillä (oik.) on monesti esimerkiksi 9+3 nikamaa. Yhdellä 50 % ahvenanmaanlammas, 25 % texel, 25 % rygjalla (vas.) nikamia oli 14+3. Kolme nikamista ei yleensä tunnu elävältä eläimeltä.

ahvenanmaanlampaan ja risteyskaritsoiden (texel, rygja, itä-friisiläinen maitolammas) hännän pituutta. Eroja löytyi. Risteytskaritsoiden hännät olivat

pidempiä kuin alkuperäisroduilla ja nikamia oli enemmän verrattuna lyhythännällisen rotuun.

Tuore- ja pakastespermaa siemennyksiin

Suomenlampaat:

Ingon Ior 1607

Rantamaan Reiska 166

Lisäksi hollantilaisia texeleitä, esim:

Ten Pierik Rambo 02343
Van Aken Goldfinger 67389
Blue texel
BT Nijboer Prince Charming 41885
BT Oolman Humphrey Bogart 92635

Pässikuvasto tulossa!

Yhteydenotot:

Mikko Ranta p. 040 581 9616,
mikko.ranta@huitinholstein.net
Sanna Lehto p. 0500 735 827,
Sanna.lehto@huitinholstein.net

Huitin Holstein
HH Embryo Oy
www.huitinholstein.net

Finnsheep-päivä

to 29.10. klo 10 - 15 Kangasala,
Pyysalon toimintakeskus

Päivässä asiaa suomenlampaan kasvatuksesta, jalostustrendeistä, ke-ritsimisestä ja villan jatkojalostuksesta, suoramyynnistä, lihamaisi-aset. Päivässä mukana Finnsheep ry.

Hinta 35 € + alv sisältää aamukahvin ja lounaan. Ilm. viim. 23.10.
etela-suomi.proagria.fi/tapahtumat.

Lisätietoa Kaie Ahlskog,
0400 731811, kaie.ahlskog@proagria.fi. Tilaisuuden järjestävät ProAgria Etelä-Suomi ja Lihasulan Säätiö.

Kerittyä & karstattua

KOONNUT Pia Parikka ja Terhi Torikka

Lähiaruokakirjassa kohdataan lampaita ja vuohia

Lampaat ja vuohet ovat kirjallisuudessa ja kulttuureissa usein vastakainasettelussa. Lampaat ovat hellyttäviä ja pehmoisia, vuohet taas pahankurisia ja puskevia. Lampaista ja vuohia kasvattavat tietävät, ettei kuvaus eläinten luonteesta ole niin yksinkertainen. Molemmat ovat arvokkaita eläimiä ja molemmille löytyy paljon käyttöä.

Kun teimme kuvauksia kirjaan Onneks On Lähiaruokaa, sain itse lammastilalla syöttää tuttipullostani pientä karitsaa. Se oli mahtava kokemus!

Isälläni oli lampaista ja hän päätti opettaa yhden päässin ”vahtikoiraksi”, niin että se puskisi kaikki tunkeilijat. Lamma oppi hyvin, mutta ei tosin puskenut ketään muita kuin isääni. Mutta he olivat myös hyviä kavereita. Pääsi kulki isän perässä maantien reunaa pitkin joen rantaan kalastamaan.

Lampaista on tuhansia vuosia saatua paljon hyödyllistä: maitoa, villaa, lankaa, taljan ja lihaa. Lihajalosteet ja säilykkeet ovat lisänneet lampaan käyttöä. Lampaanlihan käyttö on ehdottomasti makuasia. Liha maistuu lampaalle ja siinä onkin juuri sen erikoisuus.

Lampaanliha ruoanlaitossa on

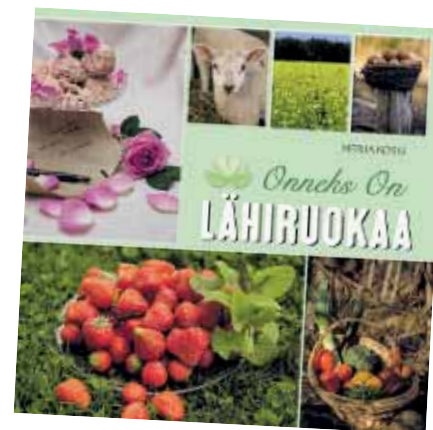
mielenkiintoinen. Lampaan ominaismakua voi poistaa marinoimalla lihaa kahvi-öljy-yrttimarinadilla tai korostaa yrteillä. Usein käytetään rosmariinia, salviaa, minttua, timjamia, oreganoa ja lipstikkaa. Itse en laittaisi valkosipulia lampaan mausteeksi, mutta paahdetuina kavereina ne sopivat.

Saloniemen juustolan tarina

Vuohista monille tulee mieleen kuttunjuusto. Se on perinteinen maitotuote kuttun maidosta, mutta nykyään juustolat valmistavat monia muitakin herkullisia juustoja.

Saloniemen juustola Laitilasta kertoo oman tarinansa kirjassa, Onneks On Lähiaruokaa.

Riitta Saloniemi on päättäväinen ja tarmokas nainen. Hän on aina tiennyt, mitä hän haluaa elämältään. Hän osti jo 19-vuotiaana oman maatilan ja ku-

Tänä vuonna julkaistu Onneks on lähiaruokaa -kirja esittelee tarinoita lähiruuan takana. Mukana on myös kaunis kuvitus ja useita reseptejä.

tun, joka oli pian poikimassa. Siitä alkoi maidontuotanto, jota on jalostettu jo 25 erilaiseksi juustoksi. Sarjassa on lampaan-, vuohen- ja alkuperäislehmien maidosta valmistettuja juustoja.

Juustojen markkinointi alkoi Laitilan torilla yhden kylmälaulun kanssa. Kysynnän kasvaessa Riitta pakkasi juustojen lisäksi lapset autoon ja vei kauppoihin tilauksia. Saloniemen juustola sai vuonna 2014 Vuoden luomuyrittäjä maininnan ja nyt myyntiä on ympäri Suomen. Heillä on myös Luomu Leppäkerttu -merkki, joka on tae parhaasta mahdollisesta suomalaisesta luomutuotannosta. Tuotteiden nimet, kuten Ensilempi, Pula-aika ja Yhteiselo kuvastavat hyvin tilan emännän huumorintajua, joka onkin tarpeen jokaisella lähiruokayrittäjällä.

Merja Koski

FARMARI
JOENSUU 2.-4.7.2015

Lampaat olivat merkittävässä roolissa

Farmari-maatalousnäyttelyssä. Pääroolissa olivat lampaiden paimennus- ja käsittelynäytökset.

Pohjois-Karjalan Lampurit, ProAgria ja lampaiden aitajärjestelmien jälleenmyyjät olivat suunnitelleet kolmipäiväiseen näyttelyyn hienon lammassosaston.

Näyttillä oli eri-ikäisiä eläimiä kainuunharmas- ja suomenlammas-roduista sekä suomenlampaan ja dorsein risteytyksistä. Brittiläisen IAE:n käsittelyjärjestelmä osoitti monipuolisuutensa työnäytöksissä.

Paikallisten lampureiden panos tapahtuman järjestelyssä oli merkittävä.

Farmari-näyttely järjestettiin heinäkuun alussa Joensuussa. Seuraava Farmari-näyttely järjestetään Seinäjoella vuonna 2017.

Sari Heltelä (vas) ja Minna Eronen havainnollistivat lampaiden nopeaa lajittelua IAE:n käsittelyjärjestelmän avulla.

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkuu
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

**Lallin
Lammas**

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 02 554 6273. Faksi 02 554 6290.
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

Puh. 040 524 9629
Lyötiläntie 449, 47540 LYÖTILÄ

LAMMASVAAKA

Helppo käyttää, myös yksinpunnitus.
Monipuolinen tiedonsaanti.
Myös edullinen vuokrausvaihtoehto.

**Kysy
tarjous!**

VAAKATALO OY
SCALESHOUSE

Vaakatalo Oy, Lukinkatu 10, 33580 Tampere
puh. 020 73 51 500, info@vaakatalo.com, www.vaakatalo.com

Kysynnän kasvaessa

HAEMME LAMPUREITA

maamme merkittävimpään, molempia osapuolia tyydyttävään
sopimustuotantoon, alueena koko Suomi.

Kannattaa ottaa yhteyttä, Miikka Depner puh. 010 229 1021
tai sähköpostilla miikka.depner@vainionteurastamo.fi

Ammattilainen, tee yhteistyötä ammattilaisen kanssa!

Vainion Teurastamo^{oy}

Orivillentie 11, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

Stressi on hyvä renki, mutta huono isäntä

Kuva: Matti Rehula

Meillä jokaisella on omanlaisemme henkiset ja fyysiset voimavarat. Olemme ihmisinä erilaisia ja koemme henkistä painetta erilaisista asioista. Se mistä toinen on stressaantunut ääri rajoilleen voi olla toiselle tavallista hyvää arkea. Voi myös tulla elämäntilanteita, joissa vaikeita asioita kasaantuu kerralla kohtuuttomasti. Uupumista on turha hävetä.

Riitta Seppälä,
Varavoimaa Farmaarille-palvelu
MTK-Satakunta

Uuvuttavan stressin ehkäisemiseksi tai siitä selvitäkseen jokaisen olisi hyvä oppia rajaamaan asioita elämässään voimavarojensa mukaan. Sen opetteleminen, omien voimavarojensa tiedostaminen sekä itsensä ja muiden hyväksyminen vajavaisena ei ole helppoa monien vaatimusten keskellä, mutta kannattaa. Se on tie, jonka uupumuksesta selvinneet ovat pienin askelin käyneet läpi elämässään.

Maatalousyrittäjän työ on sitovaa ja kiireistä. Henkistä kuormitusta lisäävät talouden kiristyminen, EU-säädökset tarkastuksineen ja iso työmäärä. Stressaavia asioita voivat olla terveys- ja rahahuolet, yksinäisyys, sukupolvien väliset ristiriidat tai muut ihmissuhdeongelmat, liian suuri työmäärä sekä tunne, että ei kykene vaikuttamaan omiin asioihinsa. Apua voidaan tarvita päihderiippu-

vuuteen, sairaus- tai kuolemantapausten tai muiden kriisien hoitoon ja niiden jälkeisten asioiden ja henkisen jaksamisen tukemiseen.

Kun yrittäjä on vaikeuksien keskellä, niitä on vaikea hahmottaa ja löytää ratkaisuja yksin. Lähipiiri on usein paras tuki, mutta se voi olla myös sidoksissa samoihin ongelmiin kuin apua tarvitsevaakin. Jo pienellä ulkopuolisella tuella ongelmat saattavat lähteä ratkeamaan.

Aikaa myös itselle, läheisille ja rentoutumiseen

Sopiva määrä mielekästä työtä on palkitsevaa. Työssä voi jaksaa vain, jos pystyy mitoittamaan työn määrän ja laadun niin, että se ei ylitä omia voimavaroja. Usein työmäärä kasvaa niin vähitellen, ettei sen suurta määrää huomaa ennen kuin jokin pieni vastoin käyminen voi katkaista kamelin

”Omien voimavarojensa tiedostaminen sekä itsensä ja muiden hyväksyminen vajavaisena ei ole helppoa monien vaatimusten keskellä, mutta kannattaa.”

selän. Myös yksityiselämä uuvuttaa ja syö työkykyä, jos siellä on liikaa tekemistä tai ihmissuhteet rasittavat. Merkittäviä stressitekijöitä ovat suuret elämänmuutokset, niin kielteiset kuin myönteisetkin.

Jokaisella on omat tapansa rentoutua, oli se sitten sohvalle lepäilyä, klapien tekoa, lukemista, teatteria, järjestörientoja, hierontaa, salilla käyntiä, kävelylenkkejä tai jotain ihan muuta. Mikä on sinun tapasi ladata akkuja?

Mitä enemmän tulee ikää, sitä enemmän olisi varattava lepoaikaa ja aikaa terveyden ja toimintakyvyn hoitoon. Kaksi- neli- ja kuusikymppisten fyysinen kunto ja terveys ovat keskimäärin erilaisia, mutta hyvin huollettuna henkinen kapasiteetti kasvaa iän myötä.

Kaikkeen ei voi varautua

Kaikille tulee myös suuria yllätyksiä ja kriisejä elämänsä aikana. Niihin ei voi varautua muuten kuin pitämällä huolta itsestään ja oppimalla tunnistamaan omat voimavaransa ja jaksamisensa rajat. Auttaa myös, jos pystyy näkemään vastoin käymisten keskellä edes pieniä ilon ja kiitollisuuden lähteitä, jotka kantavat seuraavaan päivään ja elämässä eteenpäin.

KÄÄNNÄ

Kuvat: Ari Peltoniemi

Lammas- ja vuohikerhot

1. Etelä-Karjalan Lammaskerho r.y.
pj. Heli Kärnä, puh. 045 349 9399, heli.karna@gmail.com, ekarjalanlammaskerho@gmail.com, www.facebook.com/ekarjalanlammaskerho ja www.lammaskerho.yhdistysavain.fi
2. Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho r.y.
siht. ja rahastonhoit. Sanni Parkkinen, puh. 040 717 7116, Kirkkotie 24, 66340 Sarvijoki, sanniparkkinen@gmail.com
4. Keski-Pohjanmaan Lammaskerho
siht. Leila Niemelä, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja, puh. 040 570 1599
5. Keski-Suomen Lampurit
siht. Sirpa Tyrväinen, Koivuniementie 90, 51260 Tahkomäki, puh. 0500 544 084
6. Kymenlaakson Lampurit
puh.joht. Viivi Soimes, Alasranta 12, 46930 Huruksela, puh. 040 777 7428, viivi.soimes@hotmail.com, siht. Päivi Väinölä, Metsäläntie 542a, 47450 Perheniemi, puh. 040 588 5259, paivi.vainola@pp1.inet.fi
7. Lapin Lampurit r.y.
siht. Petri Leinonen, Mäkkierintie 9, 95520 Tornio, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.fi
8. Pirkanmaan Lammaskerho
puh.joht. Jan Suttle, Vuohelantie 34, 38250 Roismala, puh. 0500 820 243
9. Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho
siht. Risto Hänninen, Rautionmäentie 56, 92220 Piehinki, puh. 040 558 5421
10. Pohjois-Karjalan Lampurit
siht. Eila Pennanen, puh. 050 361 4144, pk.lampurit@gmail.com
11. Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team
siht. Annika Ruotsalainen, Pielavedentie 1313, 73640 Heinäkylä, puh. 050 544 4015, koivupihantila@gmail.com
12. Satakunnan Lammaskerho
siht. Hanna-Leena Juhola, Taipaleentie 73, 27150 Eurajoki, puh. 044 3124 272, www.satakunnanlammaskerho.nettisivu.org
13. Skärgårdens Fårklubb
siht. Bianca Norrman, Sommarö, 21660 Nagu, puh. 02 465 5181
14. Suur-Savon Lampurit r.y.
puh.joht. Susanna Nuutinen, Putkisalontie 172, 58900 Rantasalmi, puh. 050 340 5130
15. Uudenmaan Lampurit r.y. – Nylands Fårfarmare r.f.
siht. Mikko Näri, Kabbölenie 393, 07750 Isnäs, puh. 019 634 446 tai 040 707 5194
16. Varsinais-Suomen Lammaskerho
siht. Katri Mäki, Nihtimäentie 75, 32200 Loimaa, puh. 040 749 6721, katri.maki@pp1.inet.fi
17. Ålands Fåravelsförening r.f.
siht. Cecilia Persson, 22240 Hammarland, tel. 045 7523 0723
18. Österbottens svenska fårörening r.f.
siht. Magnus Berg, Nedranvägen 29, 66840 Pensala, tel. 040 545 7826, sofie.berg@yahoo.se
19. Suomen Vuohiyhdistys r.y.
siht. Marita Ollila, Saarenpääntie 32, 61350 Huissi, puh. 050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Kuormittavan stressin tunnistaminen

Stressiä sisältyy enemmän tai vähemmän elämään, ja myönteisinä se kannustaa yrittämään ja saavuttamaan asetetut tavoitteet. Liika stressi ja väsymys antavat usein ensimmäiset merkkinsä kättäisyytenä ja ärtyisyytenä. Haitalliseen stressiin voivat liittyä esimerkiksi nukkumisvaikeudet ja jatkuva väsymys, ahdistuminen ja pelot. Kielteisten tuntemusten lisääntyessä myönteiset ajatukset vähitellen haalistuvat ja katoavat huolten taakse.

Stressin pitkittyessä ajatukset alkavat kiertää kehää ja keskittymiskyky ja muisti reistailevat.

Stressaantuneen on yhä vaikeampi tehdä päätöksiä, eikä oikein pääse töihinkään käsiksi. Kipu tai jatkuva väsymys on elimistön tapa kertoa, että jotain on vinossa.

Elleivät oireet kotikonstein, eivätäkään läheisten kanssa käytyjen keskustelujen avulla tunnu helpottavan, kannattaa hakea apua ajoissa.

STRESSIN OIREET

Unihäiriöt
Lyhytpinnaisuus
Vatsaoireet, huimaus
Muistin huononeminen
Huolestuneisuus, jännittyneisyys
Terveiden ja hyvinvoinnin laiminlyönti, liikunnan väheneminen
Lihaskännitykset, sairastumiset, tapaturmat
Vaikeus tarttua asioihin ja tehdä päätöksiä
Mielialamuutokset, näköalattomuus
Lisääntynyt alkoholinkäyttö
Motivaation puute

TUKIVERKOT JA AUTTAVIA TAHOJA

Perhe, lähiyhteisöt, ystävät, sukulaiset
Työterveys- ja muu terveydenhuolto
Vapaa-ajan yhdistykset ja muut verkostot
Lomitus, MELA, Maaseutuviranomaiset, ELY
MTK, Varavoimaa Farmarille, maaseudun tukihenkilöt
Seurakunnat, Perheasiain neuvottelukeskus
ProAgria, eläinlääkärit, seminologit
A-klinikat, AA, AL-Anon
SPR, Kriisikeskus

Kuva: Pixhill

Ammattilaisen valinta! Lampaiden kerintään ja sorkkien hoitoon

Huolto- ja teroituspalvelut

Huolto- ja teroituspalvelut
kerintäkoneille ja
tarvikkeille!

Rantsilta kaikki
tuotteet helposti
ja vaivattomasti
kotiovellesi!

rantsi

Aesculap-trimmereiden yli 100 vuoden historia takaa tarkkuuden ja laadun. Nämä leikkurit on suunniteltu kestävästi päivittäistä työskentelyä ja ammattilaisten kovaa käyttöä.

Felcon sorkkasakset on suunniteltu yhteistyössä lammas- ja vuohikasvattajien kanssa! Erinomainen leikkuutehokkuus ja ergonominen muotoilu.

Rantsi, Honkasaarentie 98, 32200 LOIMAA, Finland - puh. 040-8355233 www.rantsi.fi - janne.makelainen@rantsi.fi

Apuvoimia stressin hallintaan

Paljon useammilla kuin uskomme-kaan on samantyyppisiä ongelmia työssä, ihmissuhteissa ja yleensä elämän arjessa. On tärkeää, että pysymme jakamaan ajatuksiamme myös muiden kanssa. Maatalous- ja muille yrittäjille tämä on erityisen tärkeää, koska usein työ on yksinäistä. Ellei lähipiiristä löydy puhekumppania, olisi hyvä, jos sitä löytyisi jostain muualta. Järjestö- ja harrastepiireissä toimiminen on hyvä vaihtoehto silloin, kun löytyy pienehkö porukka tai edes yksi ihminen, jolla on samansuuntaiset kiinnostuksen kohteet.

Maaseudun tukihenkilöiltä saa keskusteluapua ja ProAgrian Kriisipalvelusta apua talous- ja käytännön ongelmiin. Eri puolilla Suomea on maatalousyrittäjien voimavaroja tukevia hankkeita. Työ- ja muu terveydenhuolto järjestävät työkykyä tukevaa toimintaa ja auttavat uupumisesta selviämiseen. Myös kuntoremontit, tuetut lomat ja kuntoutukset kannattaa hyödyntää.

Muokkaamme

- Riistaturkisnahat
- Poron- ja lampaantaljat
- Tarhattujen turkisnahan nahat
- Lattiataljat
- Märkäparkituspalvelut

turkismuokkaamo

Modifur Oy

www.modifur.fi

Ostamme

- Pienriistan turkisnahkoja
- suolettuna tai kuvattuna
- toimitamme keraamiseen tarvittavat astiat ja suolat

Kysy lisää!

Noksonkuja, 61310 Panttila
Puh. 06 450 0600

ProAgrian Lammas- ja vuohitiimi

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta ja Häme sekä Kymenlaakso ja Etelä-Karjala E=Etelä-Karjala, H=Häme, K=Kymenlaakso, P=Pirkanmaa, U=Uusimaa

Tuotantoasiantuntijat

Kaie Ahlskog, p. 0400 731 811, Marja Jalo-Ryynänen, p. 040 572 8387

tallennukset ja todistukset: Merja Hietämäki, p. 050 345 5449

Talousasiantuntija

Etelä-Suomi: Anna Turunen, p. 020 747 2615

Investointipalvelun yhteyshenkilöt

Etelä-Suomi: Osmo Piekkari, p. 040 709 2471 (H), Jarmo Keskinen, p. 0400 461 712 (U),

Alpo Jaakkola, p. 0400 943 227 (K), Juha Tynkkynen, p. 0400 358 667 (E-K),

Katri Myrsky, p. 050 518 4611 (P)

Länsi-Suomi: Seppo Jokiniemi, p. 050 66 471

Nurmentuotannon asiantuntijat

Etelä-Suomi: Asko Laapas, p. 040 721 9991 (E, K), Markku Puttonen, p. 040 709 2484 (H),

Outi Haalijoki, p. 0400 363 441 (H, U), Tuomas Granni, p. 0400 859 339 (H),

Esko Havumäki, p. 040 742 4981 (P), Ritva Tolppa, p. 0400 163 753 (P),

Tuula Kokkonen, p. 040 755 5480 (E), Kari Siitarinen, p. 040 135 0364 (E)

Länsi-Suomi: Anu Ellä, p. 040 180 1260, Jarkko Storberg, p. 0400 849 992

Etelä- ja Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala

Tuotantoasiantuntijat

Sari Heltelä, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, p. 040 593 7528,

Jarmo Piiparinen, p. 040 678 4212

Talousasiantuntijat

Etelä-Savo: Vuokko Ahonen, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimipaikka,

Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, p. 040 524 9945

Pohjois-Savo: Tuomo Rissanen, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14,

70111 Kuopio, p. 040 563 8749

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Österbottens Svenska Lantbrukssällskap

Tuotantoasiantuntijat

Sini Hakomäki, p. 043 8250 526, Milla Alanco p. 040 706 0558,

ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

Talousasiantuntijat

Keski-Pohjanmaa: Heikki Ojala, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola, p. 020 7473261

Keski-Suomi: tulostanalyysi: Irene Mäkinen, p. 040 587 3245, Likwi ja elinkeino-

suunnitelma: Hannu Laitinen, p. 020 747 3341, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19, PL 112, 40101 Jyväskylä

Österbotten: Tor-Erik Asplund, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap ry,

Handelsplanaden 16 D, 65100 Vasa, p. 050 386 5922

Etelä-Pohjanmaa: Marjut Viitasalo, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2,

60220 Seinäjoki, p. 040 353 0227

Oulu, Kainuu ja Lappi

Tuotantoasiantuntijat

Heini Rautiola, ProAgria Oulu, Kauppurienväylä 23, PL 106,

90101 Oulu, p. 045 657 8708, heini.rautiola@proagria.fi

Lapin alueella UÄ-mittauksia ja tiineystarkastuksia tekee myös Johanna Alamikkotervo johanna.alamikkotervo@gmail.com, Vanhalantie 17, 95300 Tervola, p. 041 459 6657.

Talousasiantuntijat

Pohjois-Pohjanmaa: Sari Isotalus, ProAgria Oulu, Pappilantie 1, 85200 Alavieska, p. 040 764 7904

Kainuu: Tarja Poikela, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani,

puh. 0400 386 274

Lappi: Pekka Kummala, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi,

p. 020 747 2722

Åland

Ålands Hushållningssällskap, 22150 Jormala, p./tel 018 329 644 tai/eller

0457 526 7304, Kerstin Lundberg, kerstin.lundberg@landsbygd.ax

Föreningen Ålandsfåret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)

Maija Häggblom, maija.h@maijas.ax

Ängo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, p. 040 742 8967

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää, varmimmin tavattavissa maanantaisin.

Tavoitteet kirkkaiksi – jalostusarvot avuksi

Kiireen keskellä kannattaa joskus pysähtyä hetkeksi miettimään, minkälaista kattrasta haluaa tulevaisuudessa kasvattaa. Onko tavoitteena lihan tai muiden tuotteiden tuottaminen, vai onko pääasiana alkuperäisrotujen monimuotoisuuden säilyttäminen varsinaisen tuotannon ollessa sivuroolissa? Mistä tulot muodostuvat ja minne rahat hupenevat? Päämäärän kirkkaana näkeminen auttaa pääsemään tavoitetta kohti.

Teksti **Marja-Liisa Sevón-Aimonen**, tutkija, Luonnonvarakeskus
Kuvat **Silja Alamikkotervo**

Eläinainees on tärkeä tuotantotekijä kotieläintaloudessa. Siksi jalostusvalinnassa keskitytään ensisijaisesti ominaisuuksiin, jotka vaikuttavat joko suoraan tai epäsuorasti taloudelliseen tulokseen joko tuotteen arvoa nostamalla tai kustannuksia vähentämällä.

Perustana valinnalle on tarkkailu eli eläinten rekisteröinti ja ominaisuuksien mittaustai arvostelu. Jalostettavan ominaisuuden on tietysti oltava myös periytyvä. Valinta kannattaa keskittää olennaisiin ominaisuuksiin, sillä jos tavoitteita on liian monta, ei yksittäisessä ominaisuudessa edetä mihinkään.

Jalostusarvo on kehitetty valinnan työkaluksi. Jalostusarvolaskennassa eläimistä kootut tiedot – sukulaisuudet, mittaustai arvostelutulokset, tuloksiin vaikuttavat tekijät kuten vuonuekoko tai sukupuoli – tiivistetään yhdeksi luvuksi – jalostusarvoksi, joka kuvaa eläimen perinnöllistä tasoa eli sitä osaa muuntelusta, joka periytyy jälkeläisille.

Tällä hetkellä jalostusarvot lasketaan 120 päivän painolle sekä selkähakkeen ja -rasvan paksuudelle. Lihakkuusominaisuudet lasketaan erikseen alkuperäisroduille ja liharoduille. Saadut jalostusarvot standardoidaan tämän jälkeen vielä roduittain indekseiksi eli indeksi kertoo siis eläimen tason muihin saman rotuisiin eläimiin verrattuna.

Ominaisuuksien osaindeksit on vielä painotettu niiden taloudellisen merkityksen suhteessa lihan tuotantoindeksiksi joka yhdellä luvulla kertoo eläimen sopivuudesta lihan tuotantoon. Painokertoimien laskennan perustana on eläin, joka kasvaa nopeasti optimi teuraspainoon (ruhopaino noin 20–24 kg), ja on tässä painossa jo lihakas mutta ei liian rasvoittunut.

Rodut ja rotutyypit

Rotu on arvostelulaskennassa niin sanottuna geneettisenä ryhmänä, jolloin perinnöllinen edistymisen voi edetä eri roduilla omaa tahtiaan. Vanhimmat eläimet, joilla ei ole enää omia van-

hempiä tiedossa (tai mukana laskennassa), muodostavat perussukupolven, josta valinnan on ajateltu lähteneen liikkeelle. Tuontieläimillä ei ole sukulaistietoja yhtä kauas taaksepäin ja ne voivat tuotanto-ominaisuuksiltaan muutenkin poiketa vallitsevasta tasosta. Siksi niille muodostetaan omat geneettiset ryhmät, jotka korjaavat tasoeron uusien sukulinjojen ja vanhan perussukupolven välillä. Vaikka tuontieläimien sukua olisi tiedossa sukupolvia taaksepäin, mittaustulosten puuttuminen tai eri ympäristössä tehdyt mittaukset ja jälkeläisten vähäisyys alentavat joka tapauksessa tuontieläinten ja näiden jälkeläisten arvostelun osuvuutta ensimmäisten vuosien aikana.

Nyt on vastaan tullut uusi ilmiö – rodun sisäiset tyyppierot – johon ei geneettinen ryhmä auta. Arvostelulaskennassa käytetty tilastollinen malli korjaa esimerkiksi lihaksen mittauspainon vaikutuksen lihaksen paksuusmittaan, mutta jos laskennassa

KÄÄNNÄ

”Valinta kannattaa keskittää olennaisiin ominaisuuksiin, sillä jos tavoitteita on liian monta, ei yksittäisessä ominaisuudessa edetä mihinkään.”

”Halutaanko samassa rodussa pitää erityyppisiä linjoja vai pitäisikö linjat (esimerkiksi emo- ja isälinja) eriyttää omiksi roduikseen?”

nassa olevien eläinten aikuispaino ja kehitysrytmi ovat kovin erilaiset, ei malli pysty korjaamaan eri tyyppisten eläinten mittaustuloksia parhaalla tavalla, mikä heikentää arvostelun luotettavuutta.

Halutaanko samassa rodussa pitää erityyppisiä linjoja vai pitäisikö linjat (esimerkiksi emo- ja isälinja) eriyttää omiksi ”roduikseen”? Vai onko tuotannon taloudellisuuteen vaikuttavat tekijät, kuten optimiteuraspains, muutuneet ja olisiko muutettava kokonaisindeksin painotuksia kautta linjan?

Tavoitteena erilaisuus

Alkuperäisrotujen osalta yhtenä tavoitteena tuotanto-ominaisuuksien valinnan ohella on perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja sukulaisuusasteen nousun rajoittaminen. Säilytys pelkästään säilytyksen vuoksi on kallista ja pelkässä säilytyksessä voi olla vaikea taata riittävän suuria eläinmääriä - ja parasta olisi yhdistää säilytys ja tuotanto. Populaation geeniperimää vaalittaessa pitää kiinnittää huomio sukulaisuusasteeseen. Arvosteluohjelmia, joilla voidaan hallita jalostustavoitteiden lisäksi myös sukulaisuusasteen nousua, on käytös-

sä esimerkiksi suomenkarjalla, sioilla ja kaloilla ja näiden käyttöönottoa lampaille kannattaa miettiä.

Väreihin ja sarvellisuuteen vaikuttaa vain muutama geeni. Näiden eri muotojen säilyttäminen vaatii ominaisuuksien luotettavaa kirjaamista, periytymismekanismien selvittämistä ja valinnan kohdistamista niin, että kaikki halutut muunnokset säilyvät, vaikka silloin joudutaankin tinkimään jalostusarvon mukaisista tuotanto-ominaisuuksien tavoitteista. On tärkeää, että säilytettävillä roduilla on kantakirjassa määritelty, minkälainen rodun hyvän yksilön kuuluu olla ja mitä rodulle tyypillisiä erityispiirteitä pyritään säilyttämään.

Jalostusarvolaskenta vaatii kehittämistä

Lampaiden jalostusarvojen laskenta kaipaisi kipeästi päivittämistä. Käytössä oleviin jalostusarvosteluihin on viime vuosina tehty vain pieniä välttämättömiä muutoksia, muun muassa täydennetty rotuja ja lisätty geneettisiä ryhmiä. Muuttuneet käytännöt, kuten lisääntynyt ympärivuotinen karitsointi, vaativat malliin tarkennuksia. Lihakkuusominaisuuksien laskennassa alku-

peräinen tilastollinen malli on kehitetty pienen, osittain tutkimuksista kertyneen aineiston perusteella – nyt olisi käytössä laaja mittaustietokanta, joka mahdollistaisi perinnöllisten tunnuslukujen luotettavan laskennan ja samalla korkeamman arvosteluvarmuuden. Uuhiominaisuuksille ei ole lainkaan käytössä arvostelulaskentaa, mikä on suuri puute.

Tuotanto-ominaisuuksien jalostuksessa päähuomio keskittyy eläinmääriltään isoihin rotuihin eli tällä hetkellä suomenlampaaseen ja texeliin. Pienet alkuperäisrotujen populaatiot eivät kestä intensiivistä valintaa, vaan pääpaino niillä pitäisi kohdistua eläinten sukulaisuusasteen hallintaan ja monimuotoisuuden säilyttämiseen.

Arvostelujen päivittämistä ja uudistamista varten on pidetty silmät auki ja haettu projektirahoitusta - toistaiseksi onnistumatta. Toivottavasti ennemmin tai myöhemmin rahoituksen saanti onnistuu. Vaikka lampaiden jalostusarvostelu päivitetään, ei se sulje pois sitä, että vuotuisesti tarvitaan henkilötyöaika jalostusohjelman toimivuuden seuraamiseen, neuvontaan ja tiedon välitykseen.

Laadukkaat lammastarvikkeet ja ym. maataloustarvikkeet edullisesti

- lammasvaa'at ja -kääntäjät
- aitaelementit ja rännitys
- paali- ja heinähäkit
- ruokintakaukalot
- juomakupit
- paljon pientarvikkeita mm. karitsointi, astutus, hoito
- maatilatarvikkeet mm. desinfiointi, ovi-verhot, rehukärryt, valvontakamerat
- lammas bolukset
- kyllästetyt aitaolpat
- muovitolpat
- aitaverkot
- HT teräslangat
- aitanauhat, -köydet
- eristimet, kahvat ym. aitaustarvikkeet
- sähköpaimenet
- koiratarhat
- kanaverkot

Suomalaisen farmarin verkkokauppa
kotilammas.suomalainenverkkokauppa.fi
Satulamäen Kotilammas, Suonenjoki puh. 040 822 6817

REHU-ÄSSÄ OY

- **LAMMASKIVENNÄISIÄ**
myös luomutuotantoon hyväksytyt.
- **NUOLUKIVET**
myös luomutuotantoon hyväksytyt.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06 344 4433

FAX: 06 344 4432

email: rehuassa@qnet.fi

OSTETAAN

karitsaa / lammasta ympäri Suomen

Hyvään hintaan!

Luomuhyväksyntä

puh.010 229 1021, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

Keritsijä Tuomas

www.kapukallio.fi

050 533 5702

laadukasta
kerintää jo kahtena
vuosikymmenenä

Käy tutustumassa uuteen
kausihinnoitteluumme
kotisivuillamme

HH Embryo Oy:n pässiasema palvelee!

Kuva: Tiina Tahvonen

Spermaa tuore- ja pakastesiemennyksiin omalta asemalta tai tuonteja.

Tilasiemennyskurssit! www.huitinholstein.net

Yhteydenotot:

Mikko Ranta p. 040 581 9616, mikko.ranta@huitinholstein.net

Sanna Lehto p. 0500 735 827, sanna.lehto@huitinholstein.net

Huitinraitti 33, 12750 Pilpala

Huitin Holstein
HH Embryo Oy
www.huitinholstein.net

Lankojen lumoissa

Teksti **Kirsi Vertainen**, Paavilan lammastila
Kuvat **Jari Olavi Rantala**

Paavilan lammastilalla Etelä-Savossa järjestettiin heinäkuussa värttinällä kehruupäivä. Pieni, mutta sitäkin innokkaampi osanottajajoukko sai oppia villan käsittelyssä Kehrääjien killan puheenjohtajan *Sari Varilon* ohjauksessa.

Päivän aluksi opiskeltiin materiaalin tuntemusta tilan lampo-
lassa suomenlampaan keritsemisen yhteydessä. Kun villat oli saatu talteen, päästiin itse asiaan. Värttinän pyöritys lähti hieman hitaasti liikkeelle, mutta pian kehruu alkoi sujua ja kaikilla oli kotiin viemisinä valmista lankaa.

Kehrääjien kilta

Päivän aikana tuli rautaisannos tietoa sekä kehräämisestä, että villasta raaka-aineena. Sen lisäksi, että Sari Varilo on opettanut kehräämistä jo 30 vuotta, hän on myös opiskellut alaa Englannissa Bradford College And Universityssä. Käytyään kotiteollisuuskoulun Suomessa 1970-luvulla, jossa kehruun opetus oli varsin ylimalkaista, Varilo halusi syventää tietämystään alasta ja hakeutui kouluun Englantiin. Suomeen paluun jälkeen vuonna 1979 hän alkoi pitää kehruukursseja.

Alkuun kehruun harrastajia oli vähänlaisesti, mutta 30 vuodessa tilanne on ehtinyt muuttua aivan toiseksi. Tämä on näkynyt muun muassa kehruukurssien osanottajissa. Ensimmäiset kurseille tulijat olivat iäkkäämpiä rouvashenkilöitä, joille kehruu toi lapsuusmuistoja mieleen. Sen jälkeen olivat vuorossa vaihtoehtoista elämäntapaa kannattavat rastahiuksiset hippinuoret. Heidän jälkeensä kehruusta kiinnostuivat keskiaikaharrastajat ja sen jälkeen puolestaan koiran omistajat. Tänä päivänä kehräämisestä ovat kiinnostuneet hyvin monenikäiset ihmiset eri ammattiryhmistä ja Suomessakin on siirrytty kohti kansainvälisempää kehrutrendiä, joka on elänyt maailmalla varsin voimakkaana jo 1970-luvulta lähtien. Tuolloin kehruu oli ja on edelleen varsin suosittua Yhdysvalloissa, Iso-Britanniassa, Hollannissa, Australiassa ja Uudessa-Seelannissa, joissa edelleen valmistetaan suurin osa rukkeista ja muista kehruuseen liittyvistä työvälineistä. Maailmalla ilmestyy myös pelkästään käsin kehruuta käsitteleviä aikakauslehtiä, joista Yh-

Ennenkuin päästään kehräämään, on villat karstattava lepereiksi. Etualalla karstaamassa Päivi Pärnänen, kehräämässä taustalla Niina Saastamoinen.

”Tämän päivän ihmisille kehruu on ennen kaikkea rentouttavaa harrastusta, hidastamista, downsiftaamista, kotoilua. Harrastajan kehräämisestä puuttuu se tulosvastuullisuus, mikä entisajan naisilla siihen liittyi.”

Kehrääjien killan puheenjohtaja Sari Varilo näyttää mallia.

dysvalloissa julkaistava Spin-off on varmasti tunnetuin.

Vuoteen 1991 mennessä Suomessa kehruuharrastajien joukko oli kasvanut niin, että jonkinlaisen kattojärjestön perustaminen tuli ajankohtaiseksi. Näin Kehrääjien kilta ry sai alkunsa. Killalla on tällä hetkellä satakunta jäsentä. Toimintaan kuuluvat kehruukurssit, tutustumiskäynnit ja työnäytökset ja he myös lainaavat rukkeja jäsenilleen. Toiminnan kansainvälisyydestä kertoo se, että viime vuonna kiltalaiset olivat tapaamassa Edinburghin killan jäseniä Skotlannissa.

Värttinä

Yksinkertaisimmillaan villan kehrääminen tarkoittaa sitä, että villakui-

dusta tehdään kierteen avulla säiettä. Kierteen ansiosta muutoin pehmeä ja huonosti koossapysyvä materiaali muuttuu säikeeksi, jolla on yllättävän paljon vetolujuutta. Tekniikka, jolla kierre saadaan aikaan voi vaihdella sormin kiertämisestä erilaisten apuvälineiden käyttämiseen. Tehokkaimmillaan kierre saadaan aikaan koneellisesti kehräämöissä.

Värttinä on kehruuvälineistä vanhin. Värttinällä kehrääminen keksittiin eri puolilla maailmaa hyvin samoihin aikoihin ja lähes joka maanosalla on ollut omat värttinämallinsa. Värttinässä on kaksi osaa, varsi eli kara ja painona pyöreä kiekkomainen kehrä. Kehrä saa värttinän pyörimään

KÄÄNNÄ

Kaiken lähtökohta on laadukas raaka-aine. Sari Varilo pitää suomenlampaan villaa ensiluokkaisena käsityömateriaalina.

akselinsa ympäri. Mitä painavampi kehrä, sitä kauemmin väärttinä pyörii. Suomen kielen kehrätä- verbi juontaa juurensa juuri tästä väärttinän pyörästä. Vanhimmat Suomesta löytyneet kehrät ovat rautakauden vanhemmalta roomalaisajalta eli ajanlaskumme alun ja vuoden 200 väliseltä ajalta. Kehrät valmistettiin savesta, kivistä tai luusta. Todennäköisesti myös puisia kehräiä on ollut, mutta niitä ei ole säilynyt.

Perustellusti voidaan siis sanoa, että Suomessa on väärttinöitä käytetty ainakin 2000 vuotta. 1500-luvulta alkaen rukit alkoivat tehdä tuloaan lännestä päin, mutta vei vielä 200-300 vuotta, ennen kuin sen käyttö yleisty. Rajakarjalassa tämä vei vieläkin pidempään, sillä väärttinää käytettiin siellä toiseen maailman sotaan saakka.

Kehruu on ollut perinteisesti naisten työ ja tiukasti vuotuiskiertoon si-

”Kehruut oli oltava valmiina laskiaiseen mennessä, sillä laskiaiselta alkoi runsaampaa päivänvaloa vaatinut kankaan kutominen.”

dottu. Kun nauriit oli saatu syksyllä kuoppaan ja teurastukset tehdyiksi, alkoivat sisätyöt. Hämärät aamu- ja iltapuheet kuluivat naisilla tekstiilitöiden parissa, pellavan ja villan kehruussa. Koska villakilon kehruussa kului aikaa hyvinkin kuusi 16 tuntista työpäivää, oli kehruuseen käytettävä sydäntalven jokainen vapaahetki. Kehruut oli oltava valmiina laskiaiseen mennessä, sillä laskiaiselta alkoi runsaampaa päivänvaloa vaatinut kankaan kutominen. Lisäksi laskiaisenä kehräämistä pidettiin erityisen vahingollisena: jos silloin kehräsi, seuraavana kesänä lampaat sairastuivat pyörötautiin ja käärmeet ja karpäset ahdistelivat!

Villan laatu

Kehruupäivänä myös lampuri sai paljon tietoa tuottamastaan materiaalista, eikä mikään oppi ole niin tehokasta, kuin omin käsin kokeilemalla saatu. Kehräimöjen ohjeet vastaanotettavan villan laadusta ymmärtää heti, jos yrittää kehrätä vaikkapa liian lyhyttä villaa. Siitä ei tule yksinkertaisesti yhtään mitään. Toki kehräämöjen ko-

neilla saa aikaan paremman lopputuloksen, kuin käsin kehrätessä, mutta koneetkaan eivät voi tehdä huonosta raaka-aineesta hyvää. Siksi olisikin lampurille erittäin valaisevaa edes kerran elämässä kokeilla kehräämistä, sillä sen jälkeen moni asia villan tuottamisesta, lajittelusta ja käsittelystä avautuu ihan toisella tapaa.

Jos myy raakavillaa kehrääjille, kannattaa panostaa laatuun, sillä alarvoinen raaka-aine aiheuttaa vain ongelmia ja ostajalle mielipahaa. Villan laatuun vaikuttaa luonnollisesti lampaan rotu, mutta myös ikä, terveydentila, sukupuoli, karitointiaika/joutilasaika, kuivikemateriaalit, keritsemisajankohta ja se, kuinka usein eläin keritään. Myös keritsemiseen kannattaa kiinnittää huomiota: lyhyttä silppua on turha laittaa myyntivillojen joukkoon. Myös lampaan ruokinnalla on suuri merkitys, sillä puutteet ruokinnassa näkyvät villassa välittömästi: villa on karkeaa ja kiillotonta ja siinä on heikkoja kohtia, joista kuitu katkeaa helposti työstettäessä. Hyvä ruokinta on siis sekä lampaan, lampurin että kehrääjän etu!

Laatuun vaikuttaa myös se, mistä osasta lammasta villa on keritty. Paras villa saadaan lampaan kupeilta, seuraavaksi paras lavoilta ja kolmanneksi paras selän alueelta. Vain näiltä alueilta keritty villa kannattaa myydä kehrääjien tarpeisiin. Seuraavaksi tulevat järjestyksessä kaulan ja pään villa, vatsanalus, jalat ja lopuksi häntä. Kaulan villa, vaikka olisi laadullisesti muuten hyvää, on usein niin roskasta, että sen joutuu heittämään pois. Huomiota kannattaa kiinnittää myös kuidun pituuteen (vähintään kolmisenttistä), kiiltoon, kimmoisuuteen, pehmeuteen/ karheuteen ja ehkä väriinkin, mutta tärkeintä on, että villa on mahdollisimman puhdasta. Likainen villa on työlästä ja ikävää käsitellä. Myytävä raakavilla kannattaa säilyttää paperi- tai puuvillapussissa ja koivaaran uhatessa myrkyttää. Pitkä varastointi heikentää raaka-aineen laatua, sillä villa kuivuu siinä olevan rasvan kovettuessa. Tähän tepsii villan laittaminen saunan jälkilämpöön tai öljyminen oliiviöljyllä suihkepulan avulla. Öljyä voi laimentaa vedellä suhteessa 3 osaa oliiviöljyä ja 7 osaa vettä, suihkutella tällä seokselä villoja ja antaa niiden sen jälkeen kuivua ilmastossa paikassa. Parasta on pitää varastointiaika mahdollisimman lyhyenä.

Kehruu harrastuksena

Sari Varilon mukaan kehruharrastuksessa ei ihan helposti tule seinä vastaan. Kun hallitsee perustekniikat, voi ryhtyä kehräämään villan lisäksi

ennakkoluulottomasti eri eläinkuituja, kuten mohairia (vuohi), kashmiria (vuohi), alpakkaa, laamaa, vikunjaa (villi laamaeläin Andeilla, rauhoitettu), kamelinkarvaa, angoraa (kani), silkkiä, naudan karvaa ja kissojen ja koirien karvoja. Voi kokeilla myös kasviperaisia kuituja, kuten pellavaa, puuvillaa, kapokkia (hedelmän hahutuva), turvekuitua, jutia, hamppua, ramia (nokkosen kaltainen kasvi) ja nokkosta. Myös maitoproteiineista on valmistettu kuitua, joka sopii kehrättäväksi. Mikäli haluaa pysytellä villassa, siitä löytyy variaatioita yhtä monta kuin on lammaserotujakin. Lisäksi tarjolla on runsaasti erilaisia puolivalmisteita, joita voi hyödyntää, sillä myynnissä on hahtuvakiekkujen ja hahtuvalevyjen lisäksi lukemattomin eri tavoin värjättyjä villatopseja. Ja kun tämäkään ei riitä, hifistelijät voivat kehrätä erilaisia uniikkeja efektilankoja, joissa yhdistyvät eri materiaalit ja värit.

Tämän päivän ihmisille kehruu on ennen kaikkea rentouttavaa harrastusta, hidastamista, downsiftaamista, kotoilua. Harrastajan kehräämisestä puuttuu se tulosvastuullisuus, mikä entisajan naisilla siihen liittyi. On vain tärkeää saada luoda käsillään jotakin näkyvää aikana, jolloin lähes kaiken saa valmiina kaupasta. On myös tutkittua tietoa siitä, että käsillä tekeminen stimuloi aivoissa eri alueita, kuin esimerkiksi näyttöpäätteen ääressä istuminen.

Ja ehkä osa värttinällä kehräämisen viehätystyksestä on siinä, että juuri

”Olisi lampurille erittäin valaisevaa edes kerran elämässä kokeilla kehräämistä, sillä sen jälkeen moni asia villan tuottamisesta, lajittelusta ja käsittelystä avautuu ihan toisella tapaa.”

mikään ei ole muuttunut. Nykypäivän kehrääjä voi tehdä värttinänsä vaikka kynästä ja CD-levystä, mutta tekniikka on edelleen sama, värttinä pyörii omalla rytmillään, villa kiertyy säikeeksi ja säikeet langoiksi. Ehkä suurin muutos onkin siinä, että tänä päivänä kehruun opettaja tulee Helsingistä maaseudulle, eikä toisinpäin.

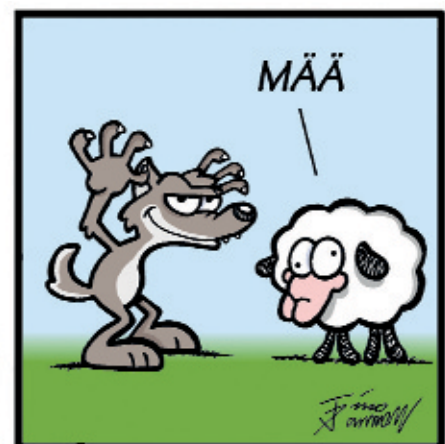
Kirjallisuutta

Lampaan ja kehruun historiaa: Suomen maatalouden historia I, Perinteisen maatalouden aika esihistoriasta 1870-luvulle. SKS. 2003.

Kehruusta osana vuotuista työkalenteria: Sirkka-Liisa Ranta: Naisten työt. Pitkiä päiviä, arkisia askareita. Karisto. 2012. Kustaa Vilksa: Työ ja ilonpito. Otava. 1983. Kustaa Vilksa: Vuotuinen ajantieto. Otava. 1991.

Kehräämisestä: Tuulia Salmela: Kehrääjän käsikirja. Minerva. 2015. Sari Varilo: Kehräämisen alkeet. Kurssimoniste. Kehrääjien Kilta ry.

Kehräämiseen liittyviä nettisivuja: www.kehraajienkilta.wordpress.com www.joyofhandprinning.com www.ravelry.com www.spinningdaily.com

Uusiseelantilainen jalostaja kannusti suomalaistiloja tavoitteellisuuteen

Uusiseelantilainen lammasfarmari *Robin Hilson* toteutti pitkään suunnitellun Suomen vierailunsa heinäkuun alussa. Edellisestä käynnistä oli ehtinyt kulua jo 13 vuotta.

Marja-Leena Puntila
marja-leena.puntila@surffi.net

Lammasfarmari Robin Hilsonilla on yhdessä vaimonsa kanssa kahdella tilalla noin 6 000 uuhia. Suomenlampaita ja texeleitä on One Stop Ram Shop -tilalla kasvatettu 27 vuotta. Tila on erikoistunut niin sannotuihin stabilised lammaserotuihin, kuten suomenlammas-texel (Finn-Texel), $\frac{1}{4}$ Finn $\frac{1}{4}$ Texel $\frac{1}{4}$ Romney. Tärkeätä on suomenlampaan vaikutus risteytystuotannossa ”Finn effect”. Suomenlampaan geeneillä ei tuoteta lukuisia kolmoskaritsoita risteytyksiin, mutta kohennetaan kaksosten syntymistä. Tavoitteina ovat perinnöllisen edistymisen (genetic gain) nostaminen kasvukyvyyssä ja hedelmällisyydessä.

Suomessa Hilson halusi nähdä suomenlammas- ja texelkatraita. Al-lekirjoittanut laati vierailuohjelman.

Runsasmaitoisia suomenlammas-uuhia

Ensimmäisenä vierailukohteena oli Tarvasjoella *Anni* ja *Rauli Jalosen* 60–70-päinen suomenlammaskatras. Lampaitten pito tilalla on aloitettu kuusi vuotta sitten. Tila oli ollut luomussa jo ennen lammastalouteen siirtymistä. Tavoitteena on alusta alkaen ollut hyvän eläinaineksen jalostaminen tuotostarkkailuun kuulumalla. Punnitukset, rakennearvostelut ja ultraäänimittaukset ovat jalostustyön perusta.

Tilalla toteutetaan ympärivuotista karitointia, kolme karitointia kahdessa vuodessa. Tiheä karitointi edellyttää esimerkiksi tammikuussa poikineiden poikimista toisen kerran jo syyskuussa. Astutuskausi pidetään lyhyenä, jotta karitsoinnit tapahtuvat lyhyen ajan sisällä. Keskimääräisen

Robin Hilson tutkailee nuorta mallikasta suomenlammaspäässiä. Hän kiinnitti laiturilla huomiota isoutareisiin uuhiin, joilla oli kolmoset. Tänä kesänä ovat laitumet olleet reheviä joten ruokaa on riittänyt ja karitsat ovat kasvaneet hyvin. Jalosen kataras oli kakkosena omassa uuhiluokassaan karitsatuoksellaan 42 kg. Hilson ihasteli uuhien rakennetta ja kokoa sekä karitsojen pyöreyttä. Tähän päästään paneutumalla jalostustyöhön. Jalostukseen valituista päässeistä keskellä on Lihasulasta hankitun linjan 45 pääsin noin 9 kk kuukauden ikäinen poika, jonka paino oli 4 kk ikäisenä 50 kg, uä-lihasmitta 28 m (kuva vas.).

sikiävyyden halutaan pysyvän 2–3 välissä. Ultraäänimittaukset ovat tarkassa seurannassa. Lihasmillit näyttäisivät olevan isompia syyskaritsoilla johtuen pienemmistä vuonueista sekä hallitusta ruokinnasta ja hoidosta. Mustia ja ruskeita s-lampaita halutaan pitää valkoisten rinnalla, sillä niiden linjoista on löytynyt runsaslypsyisiä uuhia. Esimerkiksi eräs musta uuhi saavutti nelosillaan 56 kilon karitsatuotoksen.

Yrittäjämäisyyttä, oma-aloitteisuutta, lähiruuan verkkomyyntiä

Toisena kohteena oli Lammasyhdistyksen puheenjohtaja *Tapio Rintalan* ja vaimonsa *Annen* iso lampola suomenlammassuuhineen. Uuhia, valkoisia ja värillisiä, 400 ja karitsoita 1 000. Neljä kookasta lampolarakennusta, hallia, ja yksi vielä varatilana. Hilson ei ihan uskonut Suomessa näkevän-
sä tällaista kun muisteli aikaisempaa käyntiään ja silloisia kohteita. Toki lammastalouden mittavasta kehityksestä viime vuosina oli hänelle lähetetty tietoja. Rintalan luomutilalla on kolme karitsointijaksoa vuodessa: helmikuu, huhtikuu ja syyskuu. Jälkimmäisessä on vähiten uuhia. Karitsojen vieroituksessa on käytössä itse kehitetty menetelmä. Vieroitus tapahtuu 3–3,5 kk iässä. Ensin karitsat erotetaan vuorokaudeksi emistään, sen jälkeen ne saavat olla 6 tuntia emien kanssa ja otetaan pois kahdeksi vuorokaudeksi. Viimeiseksi ne saavat vielä imeä kuuden tunnin ajan, jonka jälkeen ne lopullisesti erotetaan emistään. Maidon erityys saadaan loppumaan kun samalla uuhet laitetaan viikoksi olkiruokinnalle. Näin on säästytyt utarevieroilta.

Karitsakuolleisuus on saatu pysy-

Robin Hilson tekemässä tuttavuutta hollantilaisen blue texel -pääsin kanssa HH Embryon pääsiasemalla.

mään alhaisena (5–6 %) huolellisella hoidolla. Automaattikkaa käytetään apuna mahdollisimman paljon. Ruokinnassa apevaunu huolehtii rehun jakamisesta. Kuvassa rehusekoitus koostuu rapsista, esikuivatusta heinästä, kaurasta ja kivennäisistä. Karitsat teurastetaan 6–7 kk iässä. Huhtikuiset karitsat teurastetaan erissä, jolloin välttyään syksysesongin ruuhkilta.

Intohimoisena jalostajana tunnettu Hilson olisi halunnut nähdä tarkailutuloksia isäpääsin jälkeläisten kasvuerosta.

Rintalassa Hilson näki miten suomalaista suurta lammastilaa kehitetään monella tavalla kestävästi ja

yhä tehokkaammaksi. Huolehditään monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja tuotetaan lähiruokaa. Vieras viehättyi tavattomasti kuullessaan miten taitavasti Facebookia käytetään markkinoinnissa. Tila tavoittaa lähiruokarenkaiden kautta yli 6 000 asiakasta kerralla. Tuottajia voi olla tuotteiden jakotapahtumissa kolmisenkymmentä. Tässä taisi olla Uuteen-Seelantiin vietäväksi jotain uutta Suomesta!

Kovasti vierasta kiinnosti myös nähdä ja kuulla karitsanlihan suoramyyntistä, lihan paloittelusta ja va-
kuumipakkauksista. Makkaramaistiaisista sateli kehuja.

KÄÄNNÄ

Paula Kiisken katraan 14 kuukauden ikäinen siitospässi Onslow Prellu (keskellä), jonka isä on brittiläinen Avon Dale Real Deal. Pässin paino vajaan 13 kk:n ikäisenä oli 102,5 kg.

Tässä tutkitaan pässin kivekset, hampaat ja sorkat – ei huomauttamista!

Texel-rodun jalostukseen omistautumista

Seuraava kohde oli *Paula Kiisken* 60-päinen texel-jalostuskatras Loimaalla. Edellisellä kerralla Hilson kävi myös tilalla. Paula on koko ajan panostanut jalostukseen ja tulokset näkyvät. Paula lähti ennakkoluulottomasti viime syksynä HH Embryon keinosiemennyspalvelun kautta kokeilemaan sekä brittiläistä että hollantilaista spermaa. Edellisen vuoden härnäripässien käytöstä hän halusi luopua ja siirtyä kiimojen synkronoinnin kautta ammattisiementäjien osaamisen hyödyntämiseen. Brittiläisellä pakastespermalla tiinehtyvyys oli 60 prosenttia, tuloksena oli jopa kahdet kolmoset. Hollantilaisella tuorespermalla päästiin 80 prosentin tiinehtyvyyteen.

Vierasta kiinnosti nähdä näiden kahden eri maan isäpässien jälkeläisiä. Pässejä ei ollut mahdollista laittaa rinnakkain, mutta Paulan mukaan brittijälkeläiset näyttäsivät olevan isoja ja raamikkaita, kun taas hollantilaiset pienempikokoisia, tiiviitä paketteja, joskin yllättävän painavia kokoon- sa nähden.

Saunomista ja mustien texeleitten arvoitus

Iltaa vietettiin *Lauri Leinosen* luona

Mellilässä. Lauri vei Robinin hetimiten saunomaan. Tila oli tuttu jo edelliseltä Suomen käynniltä. Lau- manvartijakoirat pitävät huolen ettei Varsinais-Suomessa majaileva susi- lauma pääse lampaisiin käsiksi. Uu- siseelantilainen vieraamme oudoksui mustien texeleitten melkoista määrää. Häntä olisi kiinnostanut tietää mihin mustien suosio perustuu? Ovatko mus- tat joittenkin ominaisuuksien suhteen geneettisesti valkoisia parempia? Vai onko taustalla värillisten villojen ja nahkojen myynnistä saatava lisäarvo.

Keinosiemennyksellä vauhtia jalostukseen, blue texeliä pässitarjontaan

Hilsonia kiinnosti myös uusi yksityi- nen pässiasema Lopen Läyliäisissä. *Mikko Ranta* esitteli asiantuntevas- ti Huitin Holstein- tilan toimintaa ja HH Embryon pässiaseman tavoitteita.

Blue (sininen) texelit ovat sam- manlaisia kuin valkoiset mutta kanta- vat resessiivistä "blue" geenii. Silloin kun molemmat keskenään paritettavat valkoiset texelit kantavat blue-geeniä, on 25 %:n todennäköisyys saada blue-karitsa. Väri voi vaihdella hyvin vaaleasta ihan tummaan. Symmetriset valkoiset täplät on usein havaittavissa mustassa päässä, korvissa ja jaloissa. Kyljissä villa on yleensä vaaleampaa

kuin lavoilla ja mahanalusessa. Kos- ka blue-geeni on resessiivinen, eli peittyvä, ovat risteytyskaritsat yleensä valkoisia. Blue-texeleitten hedel- mällisyysominaisuuksien otaksutaan olevan valkoisia parempia. Niiden kapeampi pää helpottaa karitsoin- teja. Teräksen sininen väri tuo myös lisäarvoa. Villa sopii hyvin mitä eri- laisimpiin villatuotteisiin kuin myös huopiin ja turkisnahoiksi.

Texelin jalostusta monimuotoisesti

Tammelassa sijaitsevaa Syrjälän lam- mastilaa isännöivät *Hannu-Pekka Syr- jälä* ja *Katja Sihvonon*. Ensimmäiset lampaat tulivat viisi vuotta sitten. Tilal- la on noin 300 texeluuhta, nyt myös blue texeleitä. Uuden lampolaraken- nuksen valmistuttua on tarkoitukse- na nostaa uuhimäärää vielä sadalla.

Tilalla on peltoa 200 ha ja metsää 130 ha. Lampaiden ruokinnan perusta on hyvälaatuinen säilörehu. Väki- rehua ei anneta lainkaan. Karitsat kas- vatetaan laitumella. Uuhet siirtyvät vieroituksen jälkeen maisemanhoi- toalueille. Kolmen vuoden keskimää- räisen karitsatuotos on ollut 30,9 kg. Oma keinosiemennyslupa helpottaa ks-käyttöä. 2/3 karitsanlihasta mark- kinoidaan suoraan tilalta. Tammela on suosittu kesämökkikunta, joten ti-

Tapio Rintala esittelemässä uusi-seelantilaselle kolleegalleen tilan erilaisia liha- ja villatuotteita.

lamuymälän tuotteet liha, villa ja taljat löytävät hyvin ostajansa.

Karitsanlihantuotantoa risteytyksillä vuokra- ja sopimuslaidunnuksessa

Viimeinen kohde oli Jokioisilla Lato-vainion lampaan, *Arja* ja *Risto Seppälän*, risteytyskatras. Tila on keskittynyt karitsanlihantuotantoon. Uuhia on noin 400. Karitsointijaksoja on kaksi. Uuhet ovat puhtaita suomenlampaita ja dorset-risteytyksiä. Isäpasseinä käytetään texeliä ja dorsetia. Karitsat teurastetaan Vainion teurastamossa ja laatuluokitustiedot on saatavissa vertailujen tekemiseksi. Omien laidunten vähäisyyden takia Seppälät vuokraa-

vat laidunmaita ja tekevät laidunnus-sopimuksia. Tälle kesälle laidunmaita oli varattu kaikkiaan 1 000 lampaalle.

Suomenlampaan merkitys Uudessa-Seelannissa

Suomenlampaan merkitystä Uuden-Seelannin lammastaloudessa Hilson kuvaili seuraavasti. ”Puhtaitten suomenlampaitten määrä tulee pysymään marginaalisena, mutta rodun merkitys perustuu risteytyksiin joissa hedelmällisen s-lampaan geenien osuus on yleensä 1/4, jolloin tuotetaan 16–20 % enemmän vieroitettavia karitsoita.”

Tilastojen mukaan Uudessa-Seelannissa Finn (s-lammas) ja texel ovat jo 30-prosentin osuudella emo-

rotuyhdistelmissä. Edistykselliset lampurit suosivat s-lammasta risteytysyhdistelmissä parantaakseen tilan kannattavuutta: enemmän karitsoita, jotka kasvavat nopeammin korkeisiin painoihin yksinomaan laidunrehulla. Uuhet eivät ole isompia vaan tehokkaampia. Hilsonin tilalla laskelmat osoittavat tuottavuuden kasvavan 1.5–2 prosentin vuosivauhtia.

THINK FINN! on Hilsonin One Stop Ram Shop -lammastilan slogan. Tilan esitteessä kerrotaan eri tavoin What a difference Finn genetics make – mitä suomenlampaan geneilla saadaan aikaan. Kotisivut: <http://onestopramshop.co.nz>

”Tilastojen mukaan suomenlampaan ja texelin osuus emorotuyhdistelmissä Uudessa-Seelannissa on jo 30 prosenttia.”

HILSONIN TERVEISET SUOMALAISILLE LAMMASFARMAREILLE:

- Luomutuotanto on viisas valinta, sen suomat mahdollisuudet kannattaa hyödyntää taloudellisesti riittävän tehokkaasti.
- Epäselväksi jäi lammastaloutenne visio, tuntuu että koko tuotannon alasta puuttuu draivia?
- Tukien määrä ihmetyttää – eikö se vääristä tuotantoa ja peitä tilan heikkouksia! Tunnetusti Uudessa-Seelannissa ei lammastaloudelle tukia heru
- Lampaitten pidon kannattavuuden seuranta – talouden realiteetit
- Lampaista pidetään hyvää huolta
- Suurenmoisia lampureita, mutta miten yrittäjämäisiä ovat yksittäisen lammastilan tavoitteet?
- Jäin kaipaamaan jalostuksen suuntaviivoja – tietoja tärkeimpien ominaisuuksien geneettisestä edistymisestä
- Keinosiemennykseen panostaminen ensiarvoisen tärkeää – huippupässien kautta hyvät geenit laajaan käyttöön
- Biodiversiteetin vaaliminen – eri väriset suomenlampaat tuottavat lisäarvoa

Aidan toiselta puolen – lammasaiheisia kuulumisia maailmalta

Palstalle kootaan lammас- ja vuohiaiheisia uutisia ja kuulumisia ulkomaisista lähteistä.

Koonnut **Terhi Torikka**

AUSTRALIALAISESTA LAMPAASTA KERITTIIN YLI 42 KILOA VILLAA

Australiassa kerittiin syksyllä pitkään kadoksissa ollut lammas, jonka villa oli pahasti ylikasvanut. Kenties ensimmäisen keran elämässään parturoidusta eläimestä irtosi 42,3 kiloa villaa, uutisoi AP.

Mestarikeritsijän mukaan lammas vaikutti hyväkuntoiselta sen jälkeen, kun se oli kuorittu valtavasta turkistaan nukutusaineen avulla. Lammas on saanut nimekseen Chris.

Patikoijat löysivät Chrisin Australian pääkaupungin Canberra ulkopuolelta luonnonpuiston läheltä. He pelkäsivät, että lammas ei selviäisi lähestyvistä Etelä-Australian kesästä massiivisen turkkinsa takia.

Chrisin villamäärä oli luultavasti kaikkien aikojen muhkein. Edellisenä ennätyksen haltijana on pidetty uusiseelantilaista erakkopässi Shrekkiä. Kun Shrek kerittiin vuonna 2004, siitä irtosi 27 kiloa villaa.

VUOHENLIHA KASVAMASSA BISNEKSEKSI

Vuohenlihan tuotanto kasvaa rajusti Australiassa. Viime vuonna teurastettiin ennätysmäärä, 2,13 miljoonaa vuohia. Tuotannon arvo Australiassa oli 240 miljoonaa dollaria, kertoo *The Sheepsite*.

Liha myydään pääasiassa Yhdysvaltoihin, Taiwaniin ja Kiinaan. Vuohet kasvavat tuottajien mukaan varsin edullisesti ja monesti alueilla, joiden hyödyntäminen lypsykarjan laidunnuksessa olisi hankalaa.

Maahanmuuttajat lisäävät kysyntää

Vuohenlihan kysyntä on kasvanut Amerikassa etnisen väestön myötä, ilmenee *Journal of Public Policy & Marketingin* tutkimuksesta.

Lihaa on aiempaa runsaammin tarjoilla niin kaupoissa kuin ravintoloissakin, koska maahanmuuttajat haluavat toteuttaa kotimaansa ruokakulttuuria myös uudessa asuinmaassaan.

BRITANNIASSA NOSTETAAN LAMPAANLIHAN PROFIILIA

Aikuisen lampaan lihan hyviä puolia pyritään nostamaan Britanniassa esiin erityisellä kampanjalla. "Make more of mutton" -hanke korostaa, että lampaanlihassa on paljon potentiaalia, mutta laatu ratkaisee. Tärkeitä tekijöitä ovat leikkuu, huolellinen riiputus ja hyvä esillepano kaupoissa. Lammas sopii hyvin haudutettaviin ruokiin, mutta oikeat palat hyvin leikattuna myös nopeammin valmistettavaksi, kertovat asiaan perehtyneet kokit.

National Sheep, UK

LIHAN PROTEIINI VOI SUOJELLA SYDÄNTÄ

Runsaasti aminohappoja sisältävän ruuan syöminen voi olla sydämelle yhtä hyödyllistä kuin tupakoinnin lopettaminen tai kuntoilun lisääminen, osoittaa britannialaisen East Anglian yliopiston tuore tutkimus.

Paljon aminohappoja sisältävää lihaa ja kasviproteiinia syövien ihmisten verenpaine on matalampi ja verisuonistossa vähemmän kovettumia. Yhteys on yhtä vahva kuin liian suolan, tupakoinnin tai alkoholin negatiiviset vaikutukset.

Terveelliseksi määräksi päivittäin tutkijat suosittelevat 75 grammaa pihviä, 100 grammaa lohta ja 5 desilitraa maitoa. *TheSheepSite News Desk*

ALPAKOISSA TODETTIIN TUBERKULOOSIA NORJASSA

Kahdessa Kanadasta tuodussa alpakassa on todettu nautojen tuberkuloosi (bTB) Norjassa. Sairaavat alpakat tuotiin maahan 19 muun alpakan kanssa kesällä.

Tuberkuloosia esiintyy monissa maissa, mutta sen leviäminen on saatu pidettyä melko hyvin kurissa testauksilla. Norjan edellinen tapaus on vuodelta 1986.

TheSheepSite News Desk

NORJALAISKARITSALLA BLACKMETAL-NAAMIO

Norjassa syntyi viime pääsiäisenä "pääkallonaamioinen" karitsa, joka muistuttaa kasvoiltaan esimerkiksi bergeniläisen metallibändi Immortalin kasvomaalauksia.

Vitengardenin tutkimustilalla syntynyt karitsa nimettiin Batmanin mukaan Batlamiksi.

"Missäpä muualla kuin Norjassa", otsikoi aiheesta uutisoinut *Metalinjection.net*.

Kuvakaappaus metalinjection.net -sivustolta

Lannan talviaikainen aumaus sallitaan sittenkin

Keväällä julkaistu ristiriitaisia tunteita herättänyt nitraattiasetus oikaistaan. Lausunnolla olevan päivitetyn version mukaan kuivien lantojen talviaikainen aumaus on sittenkin sallittua. Lammastilat ovat ottaneet tiedon vastaan huojentuneina. Myös tiiviin kuormausalustan vaatimuksesta on luovuttu.

Pia Parikka

Uusi nitraattiasetus järkytti lampureita viime keväänä. Kaikkien lantojen talviaikainen aumaus kiellettiin yksiselitteisesti. Myös kompostoinnin ehtoja kiristettiin huomattavasti. Kuormausalustat määrättiin tiivispohjaisiksi.

Hallituksen ja ministerin vaihduttua nitraattiasetus otettiin uudelleen tarkasteluun. Lammassektorin edunvalvontasiipi toimi muiden järjestöjen rinnalla hyvin aktiivisesti ongelmakohtien esiin nostamiseksi. Maa- ja metsätalous- sekä ympäristöministeriöissä havahduttiin tilanteeseen.

Järki voitti

Ympäristöministeriö julkaisi syyskuun puolivälissä luonnoksen uudeksi nitraattiasetukseksi. Kuiva-ainepitoisuudeltaan vähintään 30 % olevien lantojen talviaikainen aumaus sallitaan uudessa asetusluonnoksessa.

Nitraattiasetus määrittelee edelleen tarkoin aumavarastoinnin ehdot: ”Auma tulee sijoittaa kantavalle peltoalueelle ja kaltevalla pellolla lähelle pellon yläreunaa. Aumaa ei saa sijoittaa alle sadan metrin etäisyydelle vesistöistä, valtaojasta tai talousvesikaivosta eikä alle viiden metrin etäisyydelle ojasta. Auman pohjalle on levitettävä vähintään 20 senttimetrin nestettä sitova kerros. Paikalle, jolla auma on sijainnut, saa sijoittaa uuden auman kahden väli vuoden jälkeen.”

Kuiva-ainepitoisuudeltaan yli 30 % jälkikypsytyksauman peitteen ei tarvitse olla vesitiivis. Lanta-aumasta tulee ilmoittaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kaksi viikkoa ennen aiottua perustamisajankohtaa. Lantaa saa varastoida aumassa enintään yhden vuoden ajan.

Asetusmuutoksen myötä poistuu myös vaatimus, että aumaa varten

VAKIINTUNUTTA KÄYTÄNTÖÄ UHATTIIN

Uuden nitraattiasetuksen myötä lammastilojen normaali lannankäsittely uhkasi vaarantua. Tyypillisesti lampolat tyhjenetään vuoden mittaan kertyneestä kuivikepohjasta kesän ja alkusyksyn aikana. Olkipitoista pehkeä jälkikypsytetään eli kompostoidaan talven yli aumassa levityslahjoilla. Kuukausien kompostointi muuttaa ravinteet kasveille käyttökelpoiseen muotoon. Auma levitetään pellolle keväällä, jonka jälkeen pelto kynnetään ja kylvetään. Valumia ei synny, kun auma perustetaan ja siitä huolehditaan asianmukaisesti.

Keväällä julkaistu nitraattiasetus uhkasi työteknisesti sekä taloudellisesti järkevää käytäntöä. Koska useimmilla lammastiloilla ei ole erillistä lantala, olisi monilla tiloilla ainoaksi vaihtoehdoksi jäänyt lannan levittäminen pelloille syksyllä suoraan lampoloista, mikä olisi aiheuttanut ravinnehävikkiä ja lisävaatimuksia lannanlevityskalustolle. Vaihtoehtona olisi ollut kalliiden ja monen mielestä turhien kiinteiden lantaloiden rakentaminen talviaikaista jälkikypsytystä varten, mikä ei nitraattiasetuksen suomassa aikataulussa olisi edes ollut mahdollista.

tarvitaan vähintään hehtaarin pelto lohko, kertoo Maaseudun Tulevaisuus (14.9.2015). Ravinteita aumassa ei kuitenkaan saa olla enempää kuin on sallittua levittää kyseiselle lohkolle ja sen vieruslohkoille.

Lastausta kovalla alustalla

Myös ristiriitaisia tulkintoja aiheuttanut tiivispohjaisen lannanlastausalustan vaatimus on poistunut. Jatkossa riittää, että lannanlastausalusta on kovapohjainen. Lisäksi lantaa saa poikkeuksellisissa sääolosuhteissa levittää myös marraskuussa.

”Ympäristötavoitteista ei tingitä, vaan muutoksilla pyritään parantamaan ravinteiden kierrätystä ja välttämään turhat investoinnit maataloilla. Nitraattiasetuksen muutosta on valmisteltu yhteistyössä sidosryhmien kanssa ja tavoitteena on ollut täsmentää asetusta niin, että sekä viljelijöiden että valvontaviranomaisten työ olisi sujuvampaa”, maatalous- ja ympäristöministeri *Kimmo Tiilikainen* sanoo.

Asetukseen tehtävien muutosten on tarkoitus astua voimaan pika-aikataululla lokakuussa.

Lampurit huojentuivat

Lammastiloilla tieto nitraattiasetuksen

päivityksestä on otettu huojentuneina vastaan. Lampoloiden tyhjennystä on lykätty monilla tiloilla asetusmuutoksen toivossa. Nyt tyhjennystöihin päästään selkein sävelin.

Yksittäisille tiloille ehti koitua myös vahinkoa tilanteesta. Lampuri *Sirpa Tyrväinen* Kangasniemeltä kertoo ehtineensä päättää ainoan syyslevitykseen sopivan lohkonsa nurmen glyfosaatilla ennen kuin tieto asetuksen muutoksesta tavoitti hänet. Nurmen päättämiseksi ei ollut muuta tarvetta. ”Jos olisin tiennyt tilanteesta, olisin säilyttänyt nurmen, ja levittänyt lannan keväällä kylvettäville viljalohkoille”, Tyrväinen täsmentää.

Ympäristöministeriön uusi nitraattiasetusluonnos jättää edelleen epäselväksi, onko kuivien lantojen aumaus sallittua vain poikkeuksellisissa oloissa kuten kelirikon vuoksi. Suomen Lammasyhdistys neuvottelee parhaillaan hallinnon kanssa, jotta lampaanlannan kompostointi ravinteiden muuttamiseksi kasvien hyödynnettävään muotoon katsottaisiin riittäväksi työtekniiseksi syyksi aumautaa lampaanlantaa.

Sorkkien leikkuu – tärkeä osa lampaan h

Lampaiden sorkkien leikkuu on yksi tärkeä lampaan hyvinvointiin vaikuttava tekijä. Sorkat on hyvä tarkistaa ja tarvittaessa leikata kaksi kertaa vuodessa esim. kerinnän yhteydessä. Sorkat tulee tarkistaa ensimmäiseksi, mikäli mikäli lammas ontuu.

Sini Hakomäki
ProAgria Etelä-Pohjanma

Sorkkanleikkuussa on hyvä kiinnittää huomiota sekä omaan työasentoon että lampaan jalan asentoon. Mikäli lammas seisoo kiinnitettynä (kerintäteline, päitsillä aitaan tms.), kun sorkkia leikataan, on otettava huomioon, että lampaan jalka on nostettaessa mahdollisimman luonnollisessa asennossa.

Liian ylös tai esimerkiksi takajalka liian suoraan taakse nostettuna jalka on lampaalle epämukavassa asennossa. Tällöin lammas alkaa rimpuilla, ja leikkuusta tulee työlästä ja hankalaa. Rauhallisuus ja napakka, mutta ei puristava, ote on valttia.

Muista myös oma työasento

Omaan työergonomiaan tulee kiinnittää myös huomiota; kumartelu väsyttää selkää. Hyvässä asennossa voi jalkaa kiinni pitävän käden kyynärpäällä ottaa tukea omasta polvesta.

Sorkkanleikkuuseen löytyy myös apuvälineitä, kuten lampaankääntäjä. Sorkkasakset tai -veitsi on oltava terävät. Itselle sopivimman mallin löytää kokeilemalla. Lampaan sorkat voidaan leikata myös lampaan ollessa istuvassa asennossa.

Lampaan sorkasta leikataan sorkan sivuille kasvava liikakasvu. Pohjaa ei leikata kuten lehmillä. Ylipitkät reunat kääntyvät sorkan sivuille tai alle. Ne saattavat revetä ja aiheuttaa jalan virheasentoja sekä kipua lampaan jalkaan.

Mikäli sorkkaa leikataan liian pal-

1. Leikkaamaton sorkan pohja. Reunoilla näkyy pitkäksi kasvanut sarveinen.

4. Sorkan toinen ulkoreuna leikataan jatkaen kärjestä kantaan.

2. Leikkaaminen aloitetaan sorkan kannasta, edeten kohti kärkeä. Huomioi terävät välineet ja saksen asento.

5. Sorkan kärjen tasaus. Älä leikkaa liikaa! Kun ulkoreunat on leikattu lyhyeksi, kärki vain tasataan.

3. Sisäsorkan reunojen leikkaaminen.

6. Leikattu sorkka.

”Rauhallisuus ja napakka, mutta ei puristava ote on valttia.”

n hyvinvointia

HYVÄ SORKKAN LEIKKU

Sorkkan pohja puhdistetaan irtoliasta esim. tylpillä saksen kärjillä.

Ensin leikataan ulkoreunat sorkkan takaosasta alkaen, sitten lyhennetään kärki. Vaihtoehtoisesti ensin lyhennetään kärki, sitten ulkoreunat.

Saksen terä on samansuuntainen sorkkan pohjan kanssa. Tällä vältetään liian lyhyeksi leikkaaminen.

Tarkista oikea asento lampaan seisossa.

jon, alkaa sorkka vuotaa verta ja bakteereille avautuu reitti sorkkaan. Verta vuotava sorkka on hyvä puhdistaa ja desinfioida. Runsas kuivitus auttaa myös pitämään sorkkan puhtaana.

Retronik-lammaskalusteet

- pyöröpaalihäkit
- käsittelyaidat
- hoito-/karitsaportit
- eläinportit
- laidunkatokset
- uimuri juomakupit + suojakaaret
- rännityslaitteet ja stopparit
- 2-tiejakajat
- ruokintakourut muovi ja metalli

Tilaa ennakkoon
lusalmen lammaspäiville aidat ym.
Säästät rahdeissa!

Retronik Ky

Raija 040 7022 162
Reino 050 521 0082
rareko105@gmail.com

OSTETAAN LAMMASTA JA KARITSAA.

Myös rahtiteurastus ja leikkuu.

Tilateurastamo Kouvola

www.muhniemenlahtivaja.fi
puh. 040 578 6317

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

Täydennä kotoisia rehujasi

Lammas-Tähti

Tasapainoinen kaurapitoinen täysrehu Lammas-Tähti sopii säilörehu-, kuivaheinä- ja laidunruokintaan. Se käy sekä uuhille, pässeille että karitsuille. Tuote sisältää molybdeeniä, joka ehkäisee kuparin kasautumista kudoksiin.

Saatavana:

40 kg:n säkeissä, 960 kg:n lavoissa ja irtona

Raekoko:

säkeissä: 3 mm
irtona: 4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Lammas-Tähti Kivennäinen

Rakeinen Lammas-Tähti Kivennäinen sisältää runsaasti lampaan tarvitsemia kivennäisiä, hivenaineita ja vitamiineja. Se sopii täydentämään kaikenikäisten lampaiden ruokintaa ympärivuotisesti.

Saatavana:

25 kg:n säkeissä, 500 kg:n lavoissa

Raekoko:

4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Saatavana myös luomulammastrehut!

Murronie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusenmylly.fi

Kuva: Erik Fallenius

Kuvittaja innostuu eläinaiheista – ruuhkavuodet rohkaisivat yrittäjäksi

Kristiina Mäkimattilan Murupumpula taikoo niin satukirjoja kuin postikortteja. Kirja Villami-lampaasta on uusi tuotos.

Teksti **Sanna-Helena Fallenius**

TMI MURUPUMPULA

Yrittäjä
Kristiina Mäkimattila

Perustettu
vuonna 2014

Kotipaikka
Nurmo (Seinäjoki)

Tekee tilaustaidetta, postikortteja,
kirjakuvituksia ja kuvituksia
laajemminkin
www.facebook.com/Murupumpula

Olen iloinen saadessani olla mukana täysin suomalaisessa kirjaprojektissa”, nurmolainen kuvittaja ja Murupumpula-yrittäjä Kristiina Mäkimattila sanoo. Utelias Villami on Suomessa tehty ja painettu kirja. Varsinainen lähikirja siis. Kirjan tekstistä ja lammasaiheen ideasta vastaa kirjoittaja *Marjukka Niemi*, mutta Kristiina Mäkimattilaa pyydettiin mukaan kirjaprojektin kuvittajaksi. ”Minä sukelsin vesivärieni kera Villamin villavaan maailmaa”, hän kertoo.

Lapsuuden haaveesta todeksi

Murupumpula-yritys sai alkunsa lapsuudenaikaisesta haaveesta ryhtyä kuvittajaksi. Ajatus yrittäjyydestä tuli Mäkimattilalle mieleen vasta pikku-

lapsiarjen keskellä. Hän perusti toimintonsa syksyllä 2014 ja sen jälkeen toimeksiantoja on tullut kirjakuvituksen ohella suoraan yksityisasiakkailta tilaustaidepuolella. Murupumpulalla on myös omia tuotteita, kuten postikortteja ja sisustustuotteita. Verkkokauppakin on suunnitteilla.

Mäkimattila kokee Murupumpulan vahvuudeksi yrityksen ketteryuden ja laadukkuuden. Kuvittaja on valmis monenlaisiin projekteihin eikä keskity vain yhteen palveluun tai tuotteeseen. Kilpailu on kovaa, sillä taidokkaita ammattilaisia ja harrastajia löytyy paljon.

Elvis lampaan vaatteissa

Mäkimattila kertoo innostuvansa erityisesti eläinaiheista. Hänen mielestä

”Oleellinen tekijä näyttää olevan kombinaatio innostavasta aiheesta ja kiinnostavista kuvista”

on hauska tehdä ilmeikkäitä hahmoja, joihin eläimet taipuvat helposti. Lapset myös kokevat monesti eläinhahmon helpommaksi lähestyä.

”Uteliaan Villamin esikuvana on itse rockin kuningas Elvis, jonka hius-

töyhtö innoitti Villaminkin kampausten luomiseen”, Mäkimattila nauhaa. Muuten Villami syntyi tekstin pohjalta. ”Parhaimmillaan kuva tukee tekstiä, avaa sitä ja ehkä alkaa elää hieman omaa elämänsäkin tekstin

ohjaamaan suuntaan”, hän sanoo.

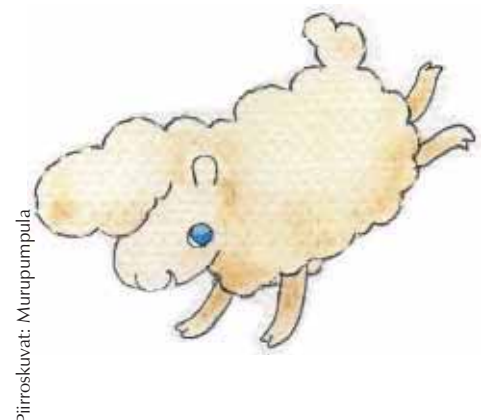
Omien projektien kohdalla Mäkimattilalla saattaa olla idea hahmosta, jonka ympärille alkaa rakentua tarina. ”Nämä tarinat eivät vielä ole päässeet kansiin saakka, mutta ehkä jonain päivänä”, Mäkimattila toivoo.

Käännöskirjaa laadukkaampi

Kotimainen lähikirja vetää puoleensa, mutta miten kilpailla kirjakauppojen hyllyillä pursuilevien ulkomaisten käännöskirjojen kanssa? Mäkimattila uskoo laadukkaaseen kirjan pärjäävän. Hän pystyy tutkimaan kohderyhmäänsä läheltä, sillä omat lapset ovat kiinnostuneita kirjoista. ”Parivuotias nuorimmaiseni saattaa uppoutua tutkimaan kirjoja hyväksi toviksi. Lastenkirjatarjontaa tulee seurattua itsekin kaiken aikaa”, hän sanoo.

Mäkimattila kuitenkin tunnustaa, että on melkoinen mysteeri miksi jostain syystä tietyistä kirjasta tulee lapsen suosikki. ”Oleellinen tekijä näyttää olevan kombinaatio innostavasta aiheesta ja kiinnostavista kuvista”, hän toteaa. Lapsen oppiessa lukemaan on tekstin myös oltava tarpeeksi selkeää, mukaansa tempaavaa ja helpolukuista. Käännöskirjoissa nämä tekstivaatimukset eivät aina toteudu samalla tavalla kuin kotimaisessa kirjallisuudessa.

Uteliaan Villami -kirjaa on saatavilla kustantaja Marketiimin nettisivujen kautta. Lisäksi sitä voi tiedustella Murupumpulta tai omasta kirjakaupasta.

Piirroksuvat: Murupumpula

Lähikirja lampaasta

Marjukka Niemi ja Kristiina Mäkimattila
Uteliaan Villami, Marketiimi 2015

Mukavimpia lastenkirjoja ovat ne, jotka kestävät ikää. Saman kirjan seurassa viihtyy niin taapero, leikki-ikäinen kuin lukemaan opetteleva koululainen. Uteliaan Villami täyttää tällaisen aikaa kestävän satukirjan merkit. Pidemmän tarinan lisäksi sivuilla on tikkukirjaimin tavutettuja loruja, joita voi lukea kärsimättömille taaperoille pidemmän tarinan sijaan. Tavutus auttaa lukemaan opettelevia.

Uteliaan Villami kertoo innokkaasta karitsasta, joka lähtee rohkeasti seikkaluun turvalliselta laitumeltaan. Villami seuraa uteliaana lintua metsään, jossa hän kohtaa monia metsän asukkeja. Sudesta äitikin on varoitellut ja lopulta Villami saa muistutuksen äidin viisaista sanoista.

Satu Villamista on opettavainen tarina. Se ei kerro lampaasta tuotantoeläimenä vaan puhtaasti satuhahmona. Tavallisen lampaan elämään tottunut lampurin lapsi pääsee kirjan avulla tutustumaan satumaiseen lampaiden maailmaan. Tosin susia ne oikeatkin lampaat saavat pelätä.

Mäkimattilan kuvitus on onnistunut. Villami-karitsa on vitsikkään näköinen Elvis-töyhtössään, mutta myös suloinen. Maisemat ovat satumaisia ja kuvista voi löytää hauskoja yksityiskohtia. Kuvitus on jopa hieman sujuvampi kuin itse tarina, joka on muutamassa kohdassa hieman kömpelökö. Tarinassa on kuitenkin hellyttävä ote ja opettavainen sävy. Uteliaan kannattaa olla, mutta viisaat neuvot kannattaa pitää mielessä. Vaikka tarina menee välillä pelottavaksikin, pysyy kuulijalla turvallinen olo.

Kirjan kansikuva ja taitto ovat onnistuneet, sillä kansi houkuttelee värikkyydellään pienimmätkin lapset lukuhetkeen. Kirjan sivujen taitto on perinteisempi: kuva toisella sivulla ja teksti toisella. Tekstin ja kuvituksen parempi yhdistäminen olisi tehnyt sivuista vielä houkuttelevampia.

Sanna-Helena Fallenius

Kristiina Mäkimattila

”Tavallisen lampaan elämään tottunut lampurin lapsi pääsee kirjan avulla tutustumaan satumaiseen lampaiden maailmaan. Tosin susia ne oikeatkin lampaat saavat pelätä.”

Kuva: Seija Paananen

Suomenvuohi pulassa

Sukusiitos riivaa suomenvuohta. Uusimman selvityksen mukaan rodussa on jäljellä vain 11 pukkilinjaa. Uuden sukulaisuustarkistustyökalun ja jalostusoppaan myötä tunnelin päässä hämmöttää myös valoa. Myös geeniteknologia voi luoda uusia mahdollisuuksia rodun säilyttämiseen.

Pia Parikka

Suomenvuohen sukusiitostilanne on huolestuttanut kasvattajia jo vuosia. Merkkejä sukusiitostaantumasta on ollut ilmassa, mutta tarkkaa tietoa tilanteen vakavuudesta ei ole ollut sukutietokannan puutteen vuoksi.

Rodun polveutumistietokanta luotiin uudelleen ProAgrian Vuohirekisteri-hankkeessa. Suomenvuohen aiempi sukurekisteri lakkautettiin viime vuosituhannen lopulla tietokantauudistuksen ja tilamäärän vähyyden vuoksi ja arvokkaat tiedot katosivat.

Pukkilinjat kartoitettiin

Lähtötiedot uuteen polveutumistietokantaan koottiin rodun kasvattajilta. Yhteensä 18 tilaa luovutti eläintensä sukutiedot yhteiseen tietopankkiin.

Sivutuotteena syntyi myös selvitys

pukkilinjoista. ”Työn tavoitteena oli löytää vielä elossa olevia pukkeja”, kertoo projektipäällikkö *Kaie Ahlskog*.

Suomenvuohelle löydettiin selvityksessä yhteensä 35 pukkilinjaa, joista suurin osa on valitettavasti jo sammunut. Tällä hetkellä suomenvuohella on enää 11 tai 12 elossa olevaa pukkilinjaa. Linjat on numeroitu yhdestä kahteentoista. Myös sammuneille sukulinjoille on annettu oma linjanumeronsa.

Pukkilinjaselvitys osoitti, kuinka kriittisessä tilassa suomenvuohi tällä hetkellä on. ”Osa pukkilinjoista on täysin yhden pukin varassa”, pahoittelee Ahlskog. Selvityksen ulkopuolelle jääneistä vuohikarjoista yritetään yhä etsiä uusia aktiivisia pukkilinjoja nykyisen jalostusaineksen täydennykseksi.

Sukupuut täydentyvät edelleen

Eviran rekisteriin vuoden 2007 jälkeen tallentuneiden suomenvuohien isät ja emät ovat pääsääntöisesti tiedossa, mutta vanhemmissa sukulaisuuksissa on puutteita. ”Työ sukupuiden täydentämiseksi jatkuu”, kertoo Ahlskog.

Tilanteen vakavuus ei ole vielä täysin tiedossa, sillä geenipoolin säilyttämisen kannalta tärkeiden pukkien keskinäinen sukulaisuus on usein epäselvä. Ahlskogin mukaan puutteita on erityisesti emälinjoissa.

”Vaikea sanoa tämän hankkeen perusteella kuinka kriittinen tilanne on, mutta aika vakava. Hyvä että pukkilinjat saatiin selvitettyä. Nyt täytyy miettiä toimenpiteet tästä eteenpäin yhdessä tuottajien, ProAgrian ja Luken (Luonnonvarakeskus, ent. MTT) kanssa”,

Jalostusopas suomenvuohen tueksi

Suomenvuohen jalostusmahdollisuudet paranevat jatkossa uuden julkaisun myötä. Suomenvuohen jalostusopas antaa eväitä rodun säilytystyöhön ja kehittämiseen.

Uusi opas kehottaa välttämään sukusiitosta sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Siitospukkien runsas lukumäärä on hyvä keino ylläpitää perimän monimuotoisuutta. Parituksissa pyritään keskimääräisen sukusiitosasteen minimoointiin. Rotaatioparitus pukkilinjoihin avulla on tähän oivallinen keino.

Opas pureutuu tiiviisti suomenvuohen pukkilinjoihin. 11 aktiivista pukkilinjaa on esitelty oppaassa yksityiskohtaisesti esimerkkipukkeja ja kaikkien elossa olevien pukkien yksilötietoja myöten. Näin voidaan auttaa vuohenkasvattajia siitospukkietsinnöissä.

Suomenvuohen jalostusopas antaa rodun kasvattajille emo-ominaisuuksien, luonteen ja lypsettävyyden ohella tukea vuohen rakenteen jalostustyöhön havainnollistavien kuvien avulla.

Opas on julkaistu osana ProAgrian Vuohirekisteri-hanketta, jota on rahoittanut maa- ja metsätalousministeriö.

Opas on tilattavissa Merja Hietamäeltä: merja.hietamaki@proagria.fi. Jalostusoppaan hinta on 15 € + alv.

tiivistää tilanteen polveutumistietojen keruuseen osallistunut *Milla Alanco* ProAgria Etelä-Pohjanmaalta.

Geenitutkimuksesta apua?

Vuohiväelle saattaa löytyä helpotusta geeniteknologiasta. ”Geenitutkimuksin voitaisiin selvittää ovatko pukit sukua keskenään”, kertoo Alanco.

Pukkien keskinäisen sukulaisuusasteen selvittämisestä olisi hyötyä myös rotaatio- eli kiertoparitusuun-

nitelman laatimisessa. Rotaatioparituksessa linjoja käytetään kiertävässä järjestyksessä: esimerkiksi 1-linjan kuttulle käytetään 2-linjan pässiä. Syntyvä kili on isäpukin linjan mukaisesti 2-linjainen, ja se astutetaan 3-linjalaisella pukilla.

Tällä hetkellä ei voida vielä tarkkaan sanoa missä järjestyksessä linjoja tulisi käyttää, koska pukkien keskinäinen geneettinen etäisyys ei ole tiedossa.

KÄÄNNÄ

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu:

23.04.1979

Postiosoite:

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys:

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu:

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)

<http://www.suomenvuohiyhdistys.net>

HALLITUS

Puheenjohtaja

Marita Ollila, Ilmajoki

050 339 0401, [marita.ollila\[at\]netikka.fi](mailto:marita.ollila[at]netikka.fi)

Varapuheenjohtaja

Riitta Saloniemi, Laitila

040 557 3544, [rj.saloniemi\[at\]lailanet.fi](mailto:rj.saloniemi[at]lailanet.fi)

Rahastonhoitaja, jäsenrekisteri

Suvi Viander, Paalijärvi

045 808 2600, [suviande\[at\]gmail.com](mailto:suviande[at]gmail.com)

Sihteeri

Jani Sivunen, Ilmajoki

0400 289 063, [jani.sivunen\[at\]netikka.fi](mailto:jani.sivunen[at]netikka.fi)

Muut hallituksen jäsenet

Milla Alanco, Pro Agria Etelä-Pohjanmaa

040 706 0558, [milla.alanco\[at\]proagria.fi](mailto:milla.alanco[at]proagria.fi)

Ari Aaltonen, Kirkkonummi

040 543 3810, [ari.aaltonen\[at\]patakukko.fi](mailto:ari.aaltonen[at]patakukko.fi)

Jaakko Niemi, Kurikka

044 564 8522, [jaska\[at\]vatajanranta.net](mailto:jaska[at]vatajanranta.net)

Erkki Väisänen, Keikyä MTK:n edustaja

0400 722 027, [ervaisan\[at\]gmail.com](mailto:ervaisan[at]gmail.com)

Varajäsenet

Tytti Ståhle, Nuuttilanmäki

Henri Kannosto, Ilmajoki

Emma Tuominen, Kytäjä

Susanna Kujala, Panelia

Markus Koivisto, Kihniö

Anna-Kaisa Niemi, Kurikka

Mirva Hakamaa, Kauhajoki

Laura Toivonen, Laitila

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdyssiteenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettua. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

Vuohiyhdistys tiedottaa

Tilattavissa seuraavia tuotteita

Vuohenmaitosaippua tuoksuina naturel, kaura/hunaja sekä omena 7€

Vuohiaiheinen muki 8 €

T-Paidat aikuisten viinipun. M-L-XL 10 €, lasten 92-98-104-116-128 6 €

Lypsykutun ruokinta- ja hoito-opas 13 €

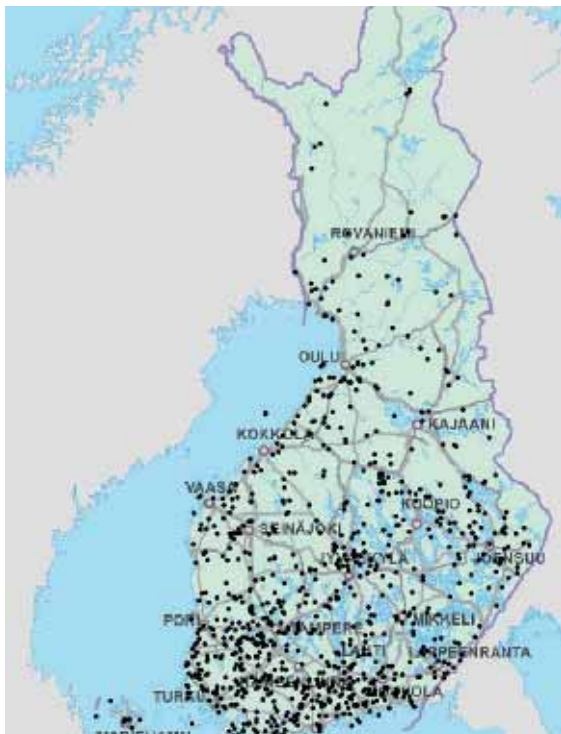
Pronssinen kaulakoru 20 €

Vuohi pehmolelut 6,5 €

Kaikki tuotteet tilattavissa sähköpostilla: suomenvuohiyhdistys@gmail.com

Tuotteiden hintaan lisätään postikulut ja toimitetaan laskun kera.

Tuotteet laitetaan postiin hetimiten.

"Kokonaisuus pitäisi huomioida säilytystyössä, kun yhteistä rekisteriä ei ole ollut. Tarvitaan koordinaatiota", pohtii Alanco.

Alancon mukaan tiloilta tarvitaan panostusta sukusiitoksen hillitsemiseksi. "Jatkossa pitäisi opetella erilaisia toimintatapoja", hän kertoo. Esimerkkinä hän mainitsee astutusryhmittelyn ja täsmäastutukset, joiden onnistuminen edellyttää panostusta kiimantarkkailuun.

Katse kääntyy jälleen pukkeihin: "Useilla tiloilla on monia pukkeja, mutta se ei ehkä ole riittävää", Alanco pohtii. Polveutumiskartoitus toi tullessaan myös yllätyksiä. Sen myötä kävi ilmi, että joillakin tiloilla useampi erisukuisesti luultu astutus-pukki edustaakin samaa sukulinjaa.

WebVuohen sukulaisuustarkistustyökalua hyödyntämällä tilat voivat aiempaa paremmin hillitä sukusiitosta. Myyntipukkien sukulaisuuden ostajatilaa uuhiin nähden voi selvittää sukusiitos-laskurilla. Työkalua voi hyödyntää myös astutusryhmien teossa.

Vuohitilojen sijainti on painottunut Etelä- ja Keski-Suomeen. Mustat pisteet kartalla edustavat vuohitiloja Eviran lammas- ja vuohirekisterissä. Lähde: Evira.

SUOMEN VUOHIIYHDISTYS PALKITSI ALAN ONNISTUJIA SEMINAARISSA JOKIOISILLA

Pitkänlinjan tuottajina Vanhaparta-palkinnon saivat *Merja ja Markku Turppa* Sastamalasta ja monipuolisen työn Kuttujuttu-palkinnon *Marja Hyttiä* Kalannista.

EU-jäsenyyden aiheuttamien muutosten parissa alan puolesta uurastanut *Erkki Väisänen* palkittiin Europukilla ja rohkeasti vuohenmaidosta uusia tuotteita kehittäneet *Ida ja Asko Alajärvi* Pikkuriiviö-palkinnolla.

**Lammas
& vuohi**

PALVELUKORTTI

- ☐ **Uusi lehtitilaus** 69 €/vuosi
- ☐ **Lehtitilaus ja kannattajajäsenyys** 300 €/vuosi
- ☐ **Perhejäsenyys ilman lehtitilausta** 20 €/vuosi
- ☐ **Osoitteenmuutos**
- ☐ **Tilauksen peruutus**

Nimi _____

Osoite _____

Vanha osoite _____

Puhelinnumero _____

Sähköposti _____

Lammas & vuohi lehti on alan ammattilaisille suunnattu erikoisjulkaisu, joka ilmestyy viisi kertaa vuodessa. Suomen Lammasyhdistyksen jäsenyys sisältyy Lammas & vuohi -lehden tilaushintoihin.

Suomen Lammasyhdistys

ProAgria Palvelukeskus

PL 251

01301 Vantaa

Päätoimittaja: Pia Parikka, puh. 044 973 7000, pia.parikka@lammasyhdistys.fi
Toimitussihteeri: Terhi Torikka, puh. 040 752 6363, terhi.torikka@gmail.com
Vuohiasiat: Milla Alanco, puh. 040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi
Toimituksen osoite: Terhi Torikka, Kuutostie 470, 59130 Koitsanlahti
Ilmoitukset: Pia Parikka, puh. 044 973 7000, pia.parikka@lammasyhdistys.fi

Sähköiset tilaukset:
raili.lindblad@proagria.fi

Lammas-
haasta
lautaselle

Illanistujaisiin rentoa Tex-Mex-tunnelmaa

Teksti ja kuvat Eila Pennanen

KÄÄNNÄ

Syksyn pimenevinä ja viilenevinä iltoina lämmität suurenkin ystäväjoukon mausteisen tuhdilla Tex-Mex-ruualla sekä värikkäällä kattauksella.

Tex-Mex-ruokakulttuuri syntyi satoja vuosia sitten Teksasin ja Meksikon rajaseudulla. Fuusiokeittiön nimi vakiintui kuitenkin vasta 1960-luvulla tarkoittamaan amerikkalaista, erityisesti teksasilaista ruokaa, yhdistettynä meksikolaisen keittiön makuihin. Tex-Mex on ideologialtaan rentoa. Ruuanvalmistuksessa yhdistellään eri makuja ja valmistusmenetelmiä ilman turhan tiukkapipoisia sää-

töjä tai grammantarkkoja reseptejä.

Tex-Mexille on tyypillistä runsas lihan, sulatetun juuston, papujen ja chilin lisäksi muidenkin mausteiden runsas käyttö. Meksikolaisina lisukeina tarjotaan erilaisia tortilloja ja nachoja, jotka toimivat usein myös ruokailuvälineiden korvikkeina. Täytteet rullataan pehmeiden tortillojen sisään ja syödään käsin tai lihapataa ja tulisia maustekastikkeita ”lusikoi-

daan” maissijauhoista valmistetuilla nachoilla.

Amerikkalaiseen tyyliin lihana käytetään useimmiten nautaa. Lampurin makuun aikuisen lampaan aromikas liha sopii ehkäpä vieläkin paremmin voimakkaasti maustetun teksasilais-meksikolaisen liharuuan raaka-aineeksi.

Chili con carne (8–10 hengelle)

1 kg karitsan tai lampaan jauhelihaa
4 sipulia
4–6 valkosipulinkynttä
1 tl suolaa
1–2 tl rouhittua mustapippuria
(1–2 tl) chilijauhetta tai tuoreita chilejä maun mukaan
1 rkl paprikajauhetta
800–1000 g (chilillä maustettua) tomaattimurskaa
140 g tomaattipyreetä
800 g kypsiä tölkipapuja valutettuna (kidney- tai mustapapuja suolaliemessä) tai tölkipapuja chilikastikkeessa, jolloin laita myös kastike pataan
Vettä tai lihafondia

1. Ruskista jauheliha useammassa erässä. Siirrä ruskistetut erät kookkaaseen pataan.

2. Kuullota sipulit ja valkosipulit miedolla lämmöllä, lisää jauhelihan joukkoon.

3. Lisää tomaattimurska ja -pyree.

4. Mausta pippurilla, paprikajauheella ja chilillä. Chilin määrä riippuu käytetyn chilin voimakkuudesta, laita chilijauhetta tarjolle pöytään tulisemman ruuan ystäville.

5. Anna padan hautua hiljalleen hellan levyllä tai uunissa miedolla lämmöllä 0,5–1 h, älä keitä. Hiljaisella lämmöllä pataa voi hauduttaa pidempäänkin, jolloin maut syvenevät. Tällöin lisää pavut vasta haudutuksen loppuvaiheessa. Lisää vettä tai lihafondia tarvittaessa.

6. Tarjoile perunoiden, riisin tai tortilloiden ja nachojen kanssa.

Tortillat (20 isoa)

3 dl maissijauhoja
3 dl vehnä jauhoja
1 tl hienoa merisuolaa
1 dl öljyä
1,5–2 dl lämmintä vettä

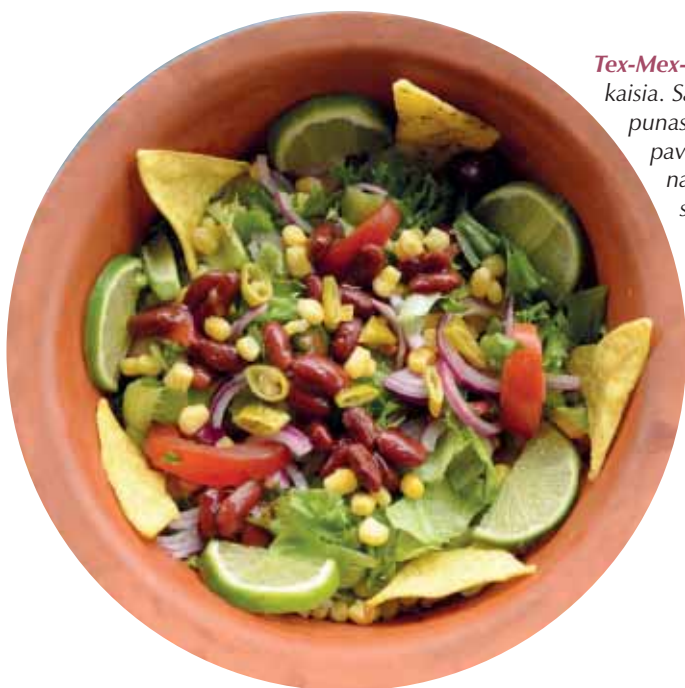
1. Sekoita suola jauhojen sekaan. Lisää öljy samalla sekoittaen. Lisää vesi vähän kerrallaan ja alusta pehmeäksi taikinaksi. Anna taikinan levätä vartti liinan alla.

2. Ota taikinasta pieniä pallosia ja kauli ohuiksi letuiksi.

3. Paista tortillat kuivalla ja kuumalla pannulla puolisen minuuttia per puoli kunnes pintaan ilmestyy pieniä ruskeita pilkkuja. Laita valmiit tortillat liinan alle odottamaan tarjoilua.

Kuva : Pixhill

Tex-Mex-salaatit ovat ruokaisia. Salaatinlehdistä, punasipulista, tomaatista, pavuista, maissista ja nachoista kootun salaatin kastikkeeksi riittää limen mehu.

Nachot eli totopot

Ruokaöljyä, suolaa

Valmistetaan pienehköistä tortilloista uppopaistaen tai uunissa.

1. Uppopaistaen: Kuumenna öljy kattilassa 180 asteeseen. Leikkaa tortillat kahdeksaan osaan. Paista lastuja pieni määrä kerrallaan puolisen minuuttia kunnes ruskistuvat. Nosta valmiit lastut reikäkauhalla talouspaperin päälle valumaan ja ripottele päälle suolaa.
2. Uunissa: Kuumenna uuni 220 asteeseen. Leikkaa tortillat kahdeksaan osaan. Valele lastujen päälle öljyä ja ripottele pinnalle suolaa. Nosta pelille ja paista 5–10 minuuttia.

Vuohenjuustodippi

2 rkl	voita
1	jalopeno
2	valkosipulin kynttä
1,5 rkl	vehnäjuhoja
1,5 dl	maitoa
2,4 dl	notkeaa vuohenjuustoa
1,8 dl	salsaa

1. Sulata voi kattilassa. Lisää valkosipulinkynnet ja jalopeno, kuullota kolmisen minuuttia.
2. Lisää jauhot ja sekoita hyvin.
3. Lisää maito ja kiehuta hiljalleen hämmäntäen kunnes seos sakenee.
4. Lisää vuohenjuusto. Sekoita hiljaisella lämmöllä kunnes juusto on kokonaan sulanut. Lisää lopuksi salsa. Tarjoile lämpimänä.

Helppo salsa

3	tomaattia lohkoina
1	valkosipulinkynsi
1 dl	purjon valkoista osaa suikaloituna
1	limen mehu
0,5 dl	tuoretta korianteria (persiljakin käy ellet pidä korianterin mausta)
1 dl	jalopenoa suikaloituna
1 rkl	paprikajauhetta

Laita kaikki ainekset tehosekoittimeen ja pyöräytä tasaiseksi massaksi.

Kypsentämättömässä salsassa on sähkökän maun lisäksi runsaasti vitamiineja.

Teksasilaiset suklaaleivokset

Taikina:

4,7 dl	vehnä jauhoja
4,7 dl	sokeria
1 tl	ruokasoodaa
2 tl	kanelia
3/4 tl	keskivahvaa chilijauhetta
1/4 tl	suolaa
1,8 dl	piimää
2	munaa
1 tl	vaniljasokeria
2,3 dl	voita sulatettuna
2,3 dl	vettä
0,6 dl	tummaa kaakaojauhetta

1. Lämmitä uuni 170 asteeseen ja paahda päällysteen pähkinät uunipellillä viitisen minuuttia.
2. Sekoita jauhot, sokeri, sooda, kaneli, chilijauhe, vaniljasokeri ja suola isossa kulhossa.
3. Lisää piimä ja kananmunat. Sekoita tasaiseksi.
4. Sulata voi. Vispaa voisulan joukkoon vesi ja kaakaojauhe. Lisää seos hieman jäähtyneenä taikinan joukkoon ja sekoita tasaiseksi.
5. Kaada taikina leivinpaperilla vuorutulle uunipellille. Paista 170 asteessa kunnes kypsä, noin puolisen tuntia.

Päällyste:

1,8 dl	voita
6 rkl	maitoa
3 rkl	tummaa kaakaojauhetta
6 dl	tomusokeria
1 tl	vaniljasokeria
2,3 dl	paahdettuja saksanpähkinöitä

1. Sulata voi ja lisää maito sekä kaakaojauhe. Vispaa tasaiseksi.
2. Lisää tomusokeri pienissä erissä ja vispaa kunnes seos on tasaista. Lisää lopuksi vaniljasokeri.
3. Lisää lämmin päällyste hieman jäähtyneen kakun pinnalle.
4. Pilko paahdetut pähkinät ja ripottele päällysteen pinnalle.
5. Jäähdytä leivoslevy jääkaapissa ennen paloittelua.

Valtakunnalliset Lammaspäivät

Paikka: Spa Hotel Runni, Runnintie 407, 74595 Runni, www.runni.fi, puh. 017 768 751

Ti 3.11.

Opintoretki

- 12.00 Lähtö lisalmen rautatieasemalta
- 12.30 Runnin Kylpylä, Kiuruvesi
- 12.45 Lampurin tupa, Kurenpolvi
Esillä Pohjois-Savon Lampureiden käsitoita ja
huovutusnäyttely, kahvit
- 14.00 *Niina ja Ismo Lohvan* lammastila, Salahmi
Suomenlampaista ja kainuunharmaksia.
Jalostuseläintuotanto kiinnostaa ja lampaat
hyödynnetään monipuolisesti.
Kylmä lampolahalli rakennettu 2011.
- 15.45 Ruokatauko ravintola Italypsyssä, Kiuruvesi
- 17.15 *Riikka ja Niko Mannisen* lammastila, Kiuruvesi
Suomenlampaista, edullisesti toteutettu kesken-
eräinen lampolahalli. Tilalla on lisäksi hunajan
tuotantoa.
- 19.00 *Eija ja Jari-Matti Kärkkäisen* lammastila,
Kiuruvesi
Kolmiroturisteytystuotanto finndorset x texel,
vanhasta navetasta remontoitu lampola.
- 20.30 Paluu Runnin kylpylään

Osallistumismaksu 60 € (+alv 24 %) sisältäen bussikuljetuk-
sen, vierailukäynnit, retkiaterian, päiväkahvit ja suojavarusteet.

Klo 21.00 Illallinen noutopöydästä:
pippuripossua ja runsas salaattipöytä
15 €/hlö

Ke 4.11.

Seminaari: Lampolan investoinnit ja toiminnallisuuden parantaminen

- 9.00 Seminaarin avaus,
Milla Alanco ProAgria Etelä-Pohjanmaa
- 9.10 Investointituet,
Juha Ikaheimo, Pohjois-Savon ELY-keskus
- 9.50 Investoivan tilan talouden suunnittelu ja hallinta,
Arto Karila, ProAgria Etelä-Savo
- 10.30 Rakennusvaatimukset – huomioitavia asioita
Lampolahallin hintaan vaikuttavia tekijöitä,
Jouko Kulin, ProAgria Pohjois-Savo
- 12.00 Lounas ja tutustumista yrityksiin
- 13.30 Ratkaisuja lampolan sisustukseen
- 14.15 Päiväkahvit ja tutustumista yrityksiin
- 14.45 Ratkaisuja lampolan sisustukseen ja
ruokintajärjestelmän valintaan
- 15.30 Kokemuksia investoinnin läpiviennistä,
Pia Parikka, Lampuri
- 16.15 Seminaari päättyy

*Firmat kutsuttu mukaan: ruokinta-aidat ja kalusteet,
juomakupit, koneet.*

*Seminaarin hinta 90 € (+alv 24 %) sisältäen ohjelman
mukaisen koulutuksen, koulutusmateriaalit ja kokoustarjoilut.*

klo 16.30–19.30
Lampurit valtaavat kylpyläosaston

19.30 Lampuri-illallinen

Menu

Vihersalaatti

Lampaan lapaa paikallisesta lampaasta
Metsäsieniohlatto

Hunajaiset juureshaudukkaat

Juustolautanen paikallisjuustoista ja
jälkiruokakahvit

Illalliskortti 39 € (+alv 24 %)

To 5.11.

Suomen Lammasyhdistyksen syyskokous

- 9.00 Valtakirjojen tarkastus
- 9.30 Kokouksen avaus, puheenjohtaja
Tapio Rintala
- 9.45 Ajankohtaiskatsaus
maatalous-
politiikkaan,
Jukka Markkanen,
MTK
- 10.15 Sääntömääräiset
asiat, § 4, mm. yh-
distyksen puheen-
johtajan valinta
kaudelle 2016–2018
- n. 12 Vaalilounas 7 €

TERVETULOA!

ProAgria Keskusten Liitto ja Suomen Lammasyhdistys

Viimeisin ohjelmaversio on nähtävissä Suomen Lammasyhdistyksen www.lammasyhdistys.fi ja
ProAgrian verkkosivuilla www.proagria.fi. Oikeus ohjelmamuutoksiin pidätetään.

Sitovat ilmoittautumiset 19.10.2015 mennessä www.proagria.fi/lammaspaiivat tai

ProAgria Keskusten Liittoon eila.peitsi@proagria.fi, puh. 020 747 2404. Tämän jälkeen osallistumismaksut + 15 %

Majoittuminen kahden hengen huoneessa: 55 €/hlö/vrk. Yhden hengen huone 90 €/hlö/vrk.

Hinta sisältää aamiaisen ja vapaan spa-osaston käytön. Majoitus maksetaan suoraan hotelliin.

Lisätietoja Retki ja seminaari: *Eila Peitsi* ja *Milla Alanco*, milla.alanco@proagria.fi, puh. 040 706 0558

Kokous: *Pia Parikka*, pia.parikka@lammasyhdistys.fi, puh. 044 973 7000

